

INPULS

INPULS

**Inovacije i najbolja praksa u
lokalnoj samoupravi 2013.**

Sadržaj

Uvodna riječ • 04

O Impuls projektu • 06

1 Praksa : Poticanje gospodarskog razvoja

Najbolja praksa • 10

Istaknute prakse • 12

Ostale prakse • 16

2 Praksa : Energetska učinkovitost

Najbolja praksa • 20

Istaknute prakse • 22

Ostale prakse • 26

3 Praksa : Zaštita okoliša i prostorno uređenje

Najbolja praksa • 32

Istaknute prakse • 34

Ostale prakse • 38

4 Praksa : Suradnja s građanima i civilnim sektorom • 44

Najbolja praksa • 44

Istaknute prakse • 46

Ostale prakse • 50

5 Praksa : Predškolski odgoj

Najbolja praksa • 66

Istaknute prakse • 68

Ostale prakse • 72

Impressum • 76

Poštovani,

Ove smo godine obilježili punih dvadeset godina od provedbe prvih lokalnih izbora za predstavnička tijela lokalnih jedinica u Hrvatskoj. Premda je riječ o relativno kratkom vremenskom razdoblju i tek nekoliko mandata, lokalna se samouprava uspjela afirmirati kao pružatelj javnih usluga građanima, ali i prva, građanima najbliža razina vlasti u kojoj mogu aktivno sudjelovati. Ostvarivanjem svojih zadaća i nadležnosti iz samoupravnog djelokruga, dobrim upravljanjem i osmišljavanjem budućeg razvitka gradskih prostora te uključivanjem i aktivnom participacijom građana i njihovih udruga, lokalna je samouprava i u tom relativno kratkom vremenskom razdoblju uvelike izmijenila lica gradova.

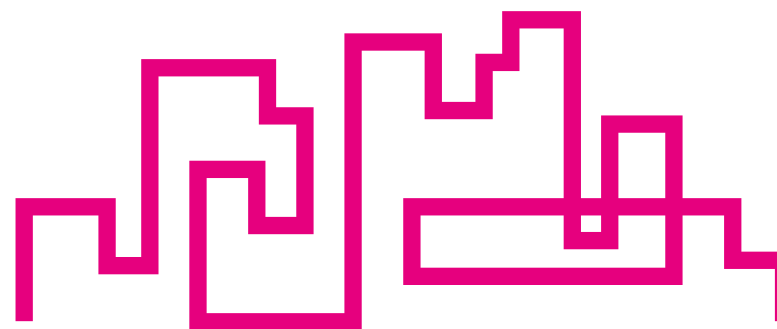
No ipak, u nastojanjima da se izborimo za što bolji i što manje ograničavajući normativni okvir, osiguramo financijsku održivost gradova i primjerenu razinu pružanja javnih usluga građanima, nije se dovoljno pažnje posvećivalo predstavljanju svega onoga afirmativnoga i inovativnoga što su gradovi postigli u svim segmentima svojih nadležnosti.

I prečesto smo dopuštali da se o lokalnoj samoupravi govori tek u kontekstu političkih razmirica i trvenja, a pri tome smo zanemarivali sva postignuća i dobre projekte. Participiranje građana u vlasti na lokalnoj razini prečesto je bila tema prema kojoj se fokus javnosti usmjeravao jedino u situacijama oštih razmimoilaženja i nepomirljivih tonova. O zaštiti okoliša govorilo se tek parcijalno i sporedno, također u situacijama na rubu ekscesa i popriličnih (političkih) tenzija.

Sve su to razlozi koji su nas ponukali na pokretanje ovoga projekta, znakovito nazvanog - Inpuls, a zamišljenog kao način predstavljanja inovativnih, zanimljivih, po svemu boljih i učinkovitijih praksi gradova u raznim kategorijama. Odabrane kategorije ocijenili smo donekle prioritarnijima i više u fokusu interesa javnosti te smo u sklopu projekta u čiju su provedbu bili uključeni stručnjaci, predstavnici državnih tijela i medija, civilnog društva i znanstvene zajednice, razmatrali i ocjenjivali prakse suradnje s građanima i organizacijama civilnog društva, zaštite okoliša i brige o najmlađima, energetske učinkovitost te gospodarskog razvitka.

Rezultanta je projekta Inpuls to što su detektirane najbolje i istaknute prakse u svakoj od navedenih kategorija, ali i velik broj neprocjenjivo vrijednih ideja, iskustava i znanja u lokalnoj samoupravi. Vrijednosti su to koje projekt Inpuls neće svesti tek na jednokratnu inicijativu sa ciljem da ukaže na inovativne i najbolje prakse, a potom ih prepusti zaboravu, već upravo suprotno. Uvjeren sam, a vjerujem da to mišljenje dijele i moji kolege gradonačelnici, da će projekt Inpuls i njegovi rezultati biti trajna vrijednost i trajna poveznica između gradova koja će ne samo uspostaviti suradnju između gradova već je i podići na novu, konkretniju i učinkovitiju razinu koja će se ogledati u širenju i zaživljavanju dobrih i inovativnih praksi u svim gradovima u Hrvatskoj.

Mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednik Udruge gradova i
gradonačelnik Grada Rijeke

INPULS projekt

UVOD

Udruga gradova prepoznala je da u praktičnom životu lokalne samouprave postoje brojni primjeri iznimno kvalitetnog i inovativnog poslovanja (najbolje prakse) koji nisu dovoljno istaknuti u široj javnosti niti sustavno dokumentirani, obrađivani i prezentirani. Upravo zbog izostanka promocije takvih primjera, lokalne zajednice ne prepoznaju u dovoljnoj mjeri kvalitetu takvog poslovanja, a zbog izostanka stalne dostupnosti dokumentirane prakse otežano je širenje kvalitetnog i inovativnog poslovanja, bilo neposrednom primjenom takve prakse u drugim jedinicama lokalne samouprave ili uvrštavanjem iste u obrazovne i/ili promotivne programe Udruge gradova i drugih subjekata na tržištu.

Ovaj program se nastavlja na projekt najbolje prakse kojeg je 2003./2004. godine provodio Savez gradova i općina RH na inicijativu Vijeća Europe, a koji nije nastavljen nakon završetka prvog ciklusa. Ovim programom sustavno će se prikupljati, objavljivati, ocjenjivati i nagrađivati najbolja praksa u lokalnoj samoupravi.

CILJ PROGRAMA

Program najbolje prakse u lokalnoj samoupravi pokrenut je s ciljem:

- Pronalaženja i isticanja najbolje prakse u lokalnoj samoupravi
- Povećanja vidljivosti i dokumentiranosti najbolje prakse
- Poticanja primjene najbolje prakse u drugim jedinicama lokalne samouprave
- Širenja najboljih primjera kroz obrazovne programe, seminare, radionice, itd.
- Stalne promocije inovativne lokalne samouprave u javnosti

PODRUČJA PROGRAMA

U ovogodišnjem programu prikupljale su se, objavljivale, ocjenjivale i nagrađivale najbolje prakse u sljedećim područjima:

- Energetska učinkovitost
- Poticanje gospodarskog razvoja
- Predškolski odgoj
- Suradnja s građanima i civilnim sektorom
- Zaštita okoliša i prostorno uređenje

Broj područja i praksi koje je jedan grad mogao nominirati nije ograničen. Bilo je moguće nominirati jednu ili više praksi unutar jednog ili više područja. Za svaku nominaciju trebalo je popuniti zaseban nominacijski obrazac. U obzir su uzimane samo nominacije praksi koje su počele s primjenom od 1.1.2009. ili kasnije.

TKO MOŽE SUDJELOVATI

U programu su mogli sudjelovati svi gradovi u Republici Hrvatskoj bez obzira na članstvo u Udruzi gradova u Republici Hrvatskoj.

Gradovi su mogli nominirati najbolju praksu koju provode njihova upravna tijela, proračunski korisnici i trgovačka društva u većinskom vlasništvu grada.

KRITERIJI ZA OCJENJIVANJE

Za stjecanje statusa najbolje prakse, prijavljena praksa bit će ocjenjivana prema sljedećim kriterijima:

Inicijativa – praksa treba biti potaknuta od strane jedinice lokalne samouprave

(jedinica je utvrdila problem, razmotrila moguća rješenja za uklanjanje problema ili postizanje željenih učinaka, odabrala rješenje i praktično ga primijenila – izravno ili kroz proračunske korisnike, odnosno trgovačka društva)

Relevantnost/učinkovitost – praksa mora biti dokazano relevantna za rješavanje konkretnog problema i/ili učinkovita u postizanju zadanog cilja

(u kojoj mjeri odabrano rješenje uklanja problem ili postiže željene učinke - npr. za koliko % korisnika je problem uklonjen, za koliko % je ubrzano/skraćeno vrijeme potrebno za obavljanje posla, kolike su proračunske uštede ili smanjenje korištenja sredstava/materijala korištenih u poslovnom procesu, itd).

Inovativnost – praksa mora dokazati novi pristup rješavanju problema

(u kojoj mjeri su nove ideje, rješenja ili tehnologije uvedene u redovne poslovne procese; jesu li stvorena nova ili drugačija rješenja koja zadovoljavaju nove ili neartikulirane potrebe; jesu li stvorena rješenja koja zadovoljavaju stare korisnike i/ili potrebe na nov način)

Primjenjivost – praksa mora biti pogodna za primjenu u drugim jedinicama lokalne samouprave (u kojoj mjeri se praksa može koristiti u drugim jedinicama lokalne samouprave; uz kolike izmjene; uz kolika ulaganja; u kojem roku je moguće prilagoditi praksu za primjenu u većem broju jedinica)

PRIZNANJA

Priznanja i potvrde za najbolju praksu dodijeljena su na svečanoj dodjeli koja je održana 9. travnja 2013. godine u Zagrebu.

Priznanja se dijele u dvije kategorije – najbolja praksa i istaknuta praksa.

Priznanje za najbolju praksu dodjeljuje se po jednoj praksi unutar svakog od područja programa koja je u odnosu na sve ostale prakse nominirane unutar tog područja zadovoljila sva pravila programa i kriterije za evaluaciju te postigla najznačajnije rezultate u primjeni. Ovo priznanje dodjeljuje se u obliku statue i prigodnog priznanja.

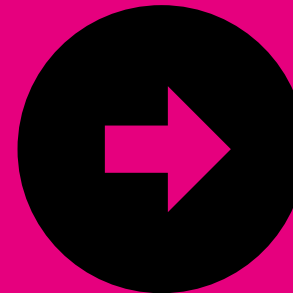
Priznanje za istaknutu praksu dodjeljuje se za najviše dvije prakse unutar svakog od područja programa koje su zadovoljile sva pravila programa i kriterije za evaluaciju te postigle značajne rezultate u primjeni.

Priznanja za najbolju praksu dodjeljuje se jedinici lokalne samouprave.

Potvrde za najbolju praksu dodjeljuju se ustanovama grada ili trgovačkim društvima u većinskom vlasništvu grada kojemu je dodijeljeno priznanje za najbolju ili istaknutu praksu ustanove ili društva.

Ukoliko ocjenjivački odbori utvrde da u određenom području nema nominiranih praksi koja zadovoljavaju pravila programa i/ili mjerila za dodjelu priznanja, Udruga gradova zadržava pravo da ne dodijeli priznanje u takvom području

PRAKSE – KATEGORIJA: POTICANJE GOSPODARSKOG RAZVOJA

Najbolja praksa

Grad: **ŠIBENIK**

Naziv istaknute prakse: “**Gradska plaža BANJ**”

PROBLEM: Grad Šibenik kao središte Županije Šibensko-kninske i kao jedini grad na moru nije imao gradsku plažu. Stanovnici grada morali su ići na kupanje u prigradska mjesta ili u hotelska naselja. Nedostatak plaže je, osim za potrebe stanovnika, predstavljao i veliki nedostatak u turističkoj ponudi grad Šibenika, što se očitovalo u izrazito kratkom boravku turista te malobrojnim smještajnim objektima na području grada. Problem je utjecao na 30 000 stanovnika gradskog područja te na posjetitelje grada. Također, problem je bio dugotrajan jer je posljednja gradska plaža zatvorena prije više od 30 godina što je utjecalo na promišljanje o Šibeniku kao neturističkom gradu. Kao rezultat takvog razmišljanja i zbog upravo navedenog nedostatka plažnog sadržaja turizam u staroj gradskoj jezgri i središtu grada nije bio razvijen, posebice što se tiče smještajnih kapaciteta u odnosu na ostale gradove na obali.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Za rješenje nedovoljnog iskorištenja turističkog potencijala Grada Šibenika predloženo je turističko iskorištavanje terena bivše tvornice ferolegura- TEF. Prostor u usporedbi s ostalim potencijalnim lokacijama ima dvije bitne prednosti: neposredna blizina stare gradske jezgre kao i prenamjena nekadašnjeg industrijskog zemljišta u suvremenu plažu. Rješenje koje je prihvaćeno obuhvaća izgradnju plažnog objekta ugostiteljske namjene, sanitarni čvorove, sportska igrališta i prostor višefunkcionalne namjene. Ideja je bila omogućiti kupanje u centru grada s pogledom na katedralu Sv. Jakova (upisna na UNESCO-v popis svjetskog kulturne baštine) te prenamijeniti i pri tome očistiti zapušteni industrijski prostor dajući mu razvojni potencijal za novu ulogu pokretača turističkog Šibenika. Plaža je otvorena 15.06.2012. te je tijekom sezone korištena od jutro do duboko u noć od svih uzrasta građana Šibenika.

REZULTATI: U 2012. godini realiziran je prvi dio projekta dok se plažni objekt planira realizirati u 2013. godini (do početka turističke sezone). Učinci su iznenađujući s obzirom na samo jednu sezonu korištenja. Plaža Banj je u potpunosti preuzela funkciju gradske plaže omogućivši besplatno i pješački dostupno kupanje u središnjem i zapadnom dijelu grada. Korisnici su uz građane i turisti kojih je 27% više nego prethodne godine. Uz povećanje broja turista produžio se i njihov boravak. Tako je broj noćenja porastao sa 15 610 na 19 917 (podaci se odnose na razdoblje od siječnja do studenog 2011. godine za privatni smještaj u samom Gradu Šibeniku).

Također, zabilježen je povećan broj registriranih soba za iznajmljivanje kao i ležajeva u hostelima. Sada broj kreveta iznosi: privatni smještaj - 512; hosteli - 122; hoteli - 288.

POTPORA: Građani i mediji su odlično prihvatili plažu, dokaz tome je i što je Plaža Banj po izboru talijanskog dnevnog lista la Repubblica uvrštena među 10 najboljih europskih gradskih plaža. Ispitivanje lokalnog javnog mijenja je pokazalo da više od 50% ispitanih Šibenčana smatra plažu najboljom i najpoželjnijim gradskim projektom. Dio javnosti je bio zabrinut zbog prošlosti lokacije, ali sve analize mora pokazale su odličnu kakvoću mora.

TROŠKOVI: Trošak cjelokupnog projekta je procijenjen na 1,5 milijuna eura. Prva faza je realizirana sredstvima proračuna Grada Šibenika u iznosu od 2,7 milijuna kuna. Plaža ne predstavlja opterećenje gradskom proračunu jer nema zaposlenih osoba na teret proračuna osim dva spasioaca a ima direktne prihode od koncesijskih odobrenja koja su dovoljna za održavanje plaže.

ODRŽIVOST: Postoje planovi spajanja plaže s obalnom šetnicom do stare gradske jezgre koja će biti realizirana u prvih 6 mjeseci 2013. godine. Pored spajanja plaže i stare gradske jezgre, obalna šetnica sa svojim vidikovcem je i sama po sebi atrakcija, te nadopunjuje turističku ponudu Grada Šibenika.

Kontakt osoba: **Petar Mišura**
Telefon: 022 431 069 / 091 36 63 022
Telefaks: 022 431 099
E-mail: petar.misura@sibenik.hr

Istaknuta praksa

Grad: **ČAKOVEC**

Naziv istaknute prakse: **“Generation Next At Work”**

PROBLEM: Projektom Generation Next At Work nastojao se riješiti problem zapošljavanja mladih, visokoobrazovanih osoba bez radnog iskustva u realnom sektoru na području Međimurske županije. Ovim projektom nastojalo se mladim, visokoobrazovanim osobama pružiti mogućnost stjecanja radnog iskustva kako bi se u budućnosti lakše zaposlili. Prema podacima Područnog ureda HZZ-a u Čakovcu, na početku provedbe projekta u u svibnju 2011. godine, na području Međimurske županije bilo je 216 nezaposlenih osoba s VSS i 222 osobe s VŠS.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Projektom je inicirana suradnja javnog i privatnog sektora kroz zajedničko traženje rješenja u smanjivanju nezaposlenosti mladih, visokoobrazovanih osoba zapošljavanjem u lokalnom gospodarstvu. U sklopu projekta provedeno je niz aktivnosti kako bi se navedenim osobama pomoglo u traženju zaposlenja. Ove su aktivnosti provedene:

1. Priprema poslodavaca za program mentorstva (analiza i odabir uspješnih poduzeća u kojima će mlade osobe steći profesionalno iskustvo, priprema kurikuluma i programa za mentorstvo u tvrtki, održavanje pripremnih radionica za sve dionike)
2. Pripremanje mladih ljudi za program stažiranja u realnom sektoru (prikupljanje podataka o mladima osobama s visokom stručnom spremom u županiji, izrađivanje softwera za praćenje programa studentskih potpora i praćenje zapošljavanja studenata nakon završetka studija, organiziranje radionica)
3. Provođenje Pilot projekta: Program mentorstva i stažiranja u realnom sektoru (trajanje: 4 mjeseca)
4. Promocija zapošljavanja mladih osoba s visokom stručnom spremom

REZULTATI: Rezultati projekta su brojni: identificirane su potrebe mladih ljudi s visokom stručnom spremom za zapošljavanje i osnažene su njihove kompetencije za traženje posla u skladu s njihovim željama, provedena je probna verzija programa mentorstva i pripravnništva kroz koji su mlade, visokoobrazovane osobe stekle profesionalno iskustvo, izrađena je web stranica www.gen-next.eu, ukupno je 60 osoba sudjelovalo je na motivacijskim radionicama, te naposljetku, 21 osoba je obavila stažiranje u 13 poduzeća u Međimurskoj županiji, od kojih se 11 zaposlilo u istima.

POTPORA: Projekt Generation Next At Work prepoznat je kao iznimno kvalitetan, budući da je njegov rezultat zapošljavanje 11 osoba unatoč lošem stanju u gospodarstvu. Motivacijske radionice potaknule su svijest o samozapošljavanju. Tijekom provođenja projekta ostvarena je pozitivna suradnja sa svim partnerskim institucijama. Projekt je podržan od strane jedinaca lokalne samouprave, Međimurske županije, Međimurskog veleučilišta, Hrvatske gospodarske komore (HGK), privatnih poduzeća i dr.

TROŠKOVI: Ukupan trošak projekta iznos 121.780,45 eura. Od toga je 85%, odnosno 103.513,38 eura financirano iz fondova Europske unije u okviru programa IPA IV. komponenta – Operativni program Razvoj ljudskih potencijala, kroz projekt Mladi na tržištu rada. Preostalih 15%, financirali su Grad Čakovec kao nositelj projekta, te projektni partneri REDEA, Grad Prelog i Grad Mursko Središće.

ODRŽIVOST: Ukoliko će postojati mogućnost, planiran je nastavak projekta, posebice zbog velikog interesa poslodavaca i mladih visokoobrazovanih ljudi koju su se javljali i pokazali interes za uključivanje u projekt i nakon završetka provedbe.

Kontakt osoba: **Karmen Franin**
Telefon: 040 314 950
Telefaks: 040 311 724
E-mail: karmen.franin@cakovec.hr

Istaknuta praksa

Grad: **VODICE**

Naziv istaknute prakse: “**Gospodarska signalizacija**”

PROBLEM: Broj poduzetnika te njihova želja za što boljim i što jeftinijim oglašavanjem na javnoj površini prešao je fizičke mogućnosti prostora javnih površina grada Vodica. Problem je kulminirao prije nekoliko godina kada su pojedini gospodarstvenici (s punim pravom) tražili da im se odobri mogućnost oglašavanja na istim prostorima i pod istim uvjetima kao i onima koji trenutno koriste javnu površinu za oglašavanje. Tadašnji korisnici postavljali su naprave u vlastitoj režiji, oblika i dizajna kao i materijala prema osobnoj želji. Jedna takva naprava služila je samo jednom oglašavaču i isključivala je drugu, te uvjeti nisu mogli biti identični.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Problem je riješen omogućavanjem svim oglašivačima korištenje istog prostora oglasa pod istim uvjetima. Prije konkretnih koraka postojeći korisnici javne površine obaviješteni su o namjeri grada za drugačijim načinom oglašavanja te su njihove table i naprave uklonjene s javne površine. Umjesto njih na odabranim lokacijama postavljeni su totemi izvedeni od nehrđajućeg čelika s ukupno 16 polja (gledano obostrano). Totemi su postavljeni na takav način da su polja vidljiva s obje strane ovisno od smjera iz kojeg dolazite. Svi totemi kao i polja imaju svoju adresu koja se sastoji od kombinacije brojeva i slova odnosno Totem 1 – strana B – polje 6. Sva polja imaju uniformni okvir unutar kojeg se nalazi jedinstvena strelica kao smjerokaz i slobodan prostor za oglašavanje. Najam polja obavlja se vrlo jednostavno, zahtjevom putem e-maila ili poštom, a cijena najma je 1kn/dan uz avansnu uplatu minimalno do isteka tekuće godine. Nakon Rješenja i Odobrenja stranka sama izrađuje samoljepljivu foliju sa zadanim dimenzijama okvira te strelicom u potrebnom smjeru, te ju sama postavlja na odabrani totem i dodijeljeno polje. Službe nakon postavljanja kontroliraju ispravnost i eventualno korigiraju subjekt ukoliko je potrebno.

REZULTATI: Rezultat je urednija javna površina, sadržajnija, pa čak i interesantnija jer sam totem sa svim oglasima izgleda kao „umjetnička instalacija“, a svaki je opet drugačijeg karaktera i boja pa su postali i meta fotografskih aparata. Totemi gospodarske signalizacije u potpunosti su riješili problem oglašavanja. Proračunska sredstva nisu samo uštedena, već je cjelokupna aktivnost nabave i postave totema financijski isplativa. Kroz naplatu iznajmljivanja oglasnih polja na totemima ostvaruje se dobit kojom se financira postavljanje novih totema. Korisnika trenutno ima preko 50, te su se već u dva navrata totemi dodatno naručivali i postavljali na nove lokacije. Jedan totem je čak postavljen i na otoku Prviću nakon zahtjeva prvićkih gospodarstvenika.

POTPORA: Do sada niti jedna negativna primjedba nije upućena gradskoj upravi na ovakav način rješavanja problema. Štoviše sve je veći broj zahtjeva da se ovakav vid oglašavanja proširi i izvan samog središta grada.

TROŠKOVI: Troškovi nabave i postave pojedinog totema predstavljaju polovicu dobiti koja se ostvari u jednoj godini najmom svih 16 polja koliko ih ima jedan totem. Drugim riječima realizacija ovog projekta je samoodrživa. Opterećenje službenika je minimalno obzirom da subjekt samo mora popuniti predmetni formular na kojem je upit o poziciji, strani i polju totema, a svi podaci postoje u bazi podataka i vrlo jednostavno ih je kontrolirati. Po uplati iznosa po Rješenju subjekt sam naručuje foliju sa svojim logom ili reklamom te ju sam postavlja, a službe samo izvrše vizualnu kontrolu.

ODRŽIVOST: Ovo je definitivno projekt koji će se razvijati sve dok bude potrebe za oglasnim prostorima, a za sada interes postoji i totemi se svake godine iznova naručuju za nove lokacije. Poboljšanje namjeravamo uvesti u smislu jednostavnije montaže samog totema na javnoj površini na takav način da je njegova demontaža u slučaju manifestacija ili nedovoljne oglašavanosti gotovo trenutna bez ružnih ožiljaka na tlu, a sve upotrebom čahura sa pijeskom i rozetom od nehrđajućeg čelika.

Kontakt osoba: **Marko Lugović**
Telefon: 022 444 911
Telefaks: 022 444 900
E-mail: marko@lugovic.com

Ostale nominirane prakse

Grad: **DUBROVNIK**

Rad Vijeća za koncesijska odobrenja i provedba Godišnjeg plana upravljanja pomorskim dobrom u 2012. godini

Vidi kategoriju ZAŠTITA OKOLIŠA I PROSTORNO UREĐENJE (str. 38)

Kontakt: Niko Škalja / 020 351 843 / nsalja@dubrovnik.hr

Grad: **KOPRIVNICA**

Poduzetnički inkubator

Kako bi potaknuo razvoj poduzetništva na lokalnoj razini te doskočio problemu nedostatka adekvatnog prostora za inkubaciju poduzetnika te pružanja pratećih usluga, Grad Koprivnica osnovao je Poduzetnički inkubator. Glavna zadaća te organizacije je poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, kao i snižavanje troškova mladim poduzetnicima što im istovremeno omogućuje da ostvare što veći promet i prihode. Poduzetnički inkubator po povoljnijim uvjetima daje infrastrukturnu podršku (sa svim pratećim uslugama) poduzećima koja su mlađa od 4 godine starosti. Također pruža usluge i ostalim poduzećima prema tržišnim cijenama. Među navedene usluge pripadaju poslovne edukacije zainteresiranih za osnivanje vlastitog poduzeća, pripreme za osnivanje poduzeća (izrada poslovnih planova, investicijskih studija itd.), omogućavanje registracije poduzeća na adresi zgrade Inkubatora i sl.

Kontakt: Maja Balaško / 048 222 338 / maja@poduzetnik.info

Grad: **OSIJEK**

Gospodarska zona Tenja

Gospodarska zona Tenja projektirana je u cilju rješavanja problema visoke stope nezaposlenosti, niskog gospodarskog rasta te smanjenih poduzetničkih aktivnosti. Gospodarska zona Tenja stavljena je u funkciju kako bi se u Osijeku oživilo „umrtvljeno“ gospodarstvo kroz poticanje malog i srednjeg poduzetništva te obrta koji su prema mnogima glavni pokretači gospodarskog razvitka. Namijenjena je isključivo malim i srednjim poduzetnicima te obrtnicima. Zona omogućava financijsku potporu kroz

poticajne mjere za lakši i sigurniji početak djelatnosti u vidu umanjenja cijene zemljišta, obročnog plaćanja komunalnog doprinosa (za prioritetne djelatnosti) uz rok otplate do 5 godina, oslobađanja plaćanja komunalne naknade po kriteriju pokretanja poslovanja u što kraćim rokovima, oslobađanje plaćanja komunalne naknade u maksimalnom trajanju do 6 mjeseci, sufinanciranja troška plaće novozaposlenih djelatnika na području grada Osijeka do visine plaćenog prireza poreza na dohodak od nesamostalnog rada, oslobađanja plaćanja poreza na tvrtku u obavljanju prioritetnih djelatnosti za novoosnovane tvrtke te sufinanciranja prireza poreza na dohodak.

Kontakt: Krešimir Bubalo / 031 229 211 / gradonacelnik@osijek.hr

Grad: **PRELOG**

Izgradnja gospodarskih zona

Projektom “Izgradnja gospodarskih zona” nastojao se riješiti problem povećanja broja nezaposlenih osoba na području Grada Preloga, smanjivanja broja pravnih i fizičkih osoba koje se bave proizvodnjom te stvoriti uvjeti za povećanje prihoda Grada kroz privlačenje novih investitora. Problem je uočen već tijekom 2005./2006. godine kada u postojećoj Industrijskoj zoni nije više bilo prostora za širenje poduzetničkih kapaciteta, te se tražilo mjesto gdje bi potencijalni investitori mogli ostvariti svoja ulaganja. Kako bi se navedeni problem riješio, pokrenut je postupak stvaranja uvjeta za investicijska ulaganja. Postupak je bio standardan: donošenje prostornih i detaljnih planova uređenja, stjecanje zemljišta (otkup, darovanje), cijepanje zemljišta i opremanje zemljišta komunalnom infrastrukturom. Grad Prelog je odlučio ugovoriti te izvesti kompletnu komunalnu i drugu infrastrukturu u novoj zoni prije prodaje zemljišta za gradnju. Tako je u Gospodarskoj zoni u Prelogu – sjever izvedena kompletna infrastruktura, plin, struja, razdjelni sustav odvodnje, vodovod, telekomunikacije, prometnice te javna rasvjeta. Također, donesena je odluka o pravu kupaca parcela na oslobođenje od plaćanja takse za kanalizacijski i vodovodni priključak pripadajuća snaga električne energije od 10 kW za 1.000 m² zemljišta.

Kontakt: Miljenka Radović / 040 638 687 / tajnica@prelog.hr

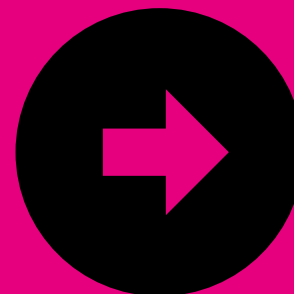
Ostale nominirane prakse

Grad: **VARAŽDIN**
Centar Živi

Analiza Podloge za strategiju razvoja i održivog upravljanja povijesnom jezgrom grada Varaždina pokazala je da su u posljednjih dvadesetak godina gradovi, a među njima i Grad Varaždin, suočeni s problemima koji uključuju trend iseljavanja stanovništva, opće propadanje zgrada, uništavanje tradicionalne funkcije i društvenih raznolikosti, teškoće u motiviranju društvene solidarnosti odnosno konstruktivnog uključivanja lokalnog stanovništva i gospodarstva u tzv. proces obnove. Temeljni cilj projekta Centar živi jest stvoriti uvjete suvremenog stanovanja, osigurati raznolikost sadržaja i usluga, uspostaviti vizualan sklad povijesne jezgre i suvremene infrastrukture, savjetovanje o mogućnostima uređenja prostora, poticanje stanovanja na području jezgre, razvoj svijest o zajedničkom interesu. Nadalje, želimo postići povećanje gospodarske djelatnosti u samoj jezgri kako bismo iz perifernih shopping centara naše građane ponovno privukli u jezgru. Također veliku pažnju posvećujemo turizmu, jer njegov razvoj povećava kvalitetu života građana, ono što privlači posjetitelje istovremeno je atraktivno i lokalnim žiteljima.

Kontakt: Jelena Zrinski Berger / 042 658-022 / jelena.zrinski@varazdin.hr

**PRAKSE – KATEGORIJA:
ENERGETSKA UČINKOVITOST**

Najbolja praksa

Grad: **KOPRIVNICA**

Naziv istaknute prakse: **“Novo lice Koprivnice”**

PROBLEM: Odgovorno korištenje prirodnih resursa danas je imperativ koji se mora zadovoljiti na svim razinama, od svakog pojedinca, preko organizacije, lokalne zajednice te države, do međunarodne i globalne zajednice. Grad Koprivnica odredio se trajno za politiku održivog razvoja i to ugradio u svoje osnovne razvojne dokumente te strategije javnih politika. Odluka o stvaranju stambenog kvarta „Zeleni kvart“: Stambena zona Lenišće –Istok nastala je kao odgovor na potrebu zadovoljavanja stambenih potreba mlade i socijalno ugrožene populacije, koja se godinama isticala kao jedan od glavnih prioriteta razvoja. Ovaj problem odnosi se na više od 12% stanovnika Grada Koprivnice te je ujedno i je ujedno i odgovor na demografski problem pada broja stanovnika, posebno radno sposobne populacije. S druge strane, stvaranje Koprivničkog sveučilišnog kampusa kao zelenog javnog kompleksa izravan je odgovor na problem nedostatka visokobrazovnih institucija, a ono bi zadovoljilo potrebe oko 3000 budućih studenata te ponudilo programe koji će odgovoriti na izazove održivog razvoja.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Grad Koprivnica odlučio je izgraditi „Zeleni kvart“: Stambena zona Lenišće – Istok i „Zeleni javni kompleks“-Koprivnički sveučilišni kampus kao pokazne primjere energetske učinkovite gradnje i rekonstrukcije koji su osnova sustavnog obrazovanja za održivo življenje te dinamičan primjer novog životnog stila zasnovanog na održivosti. U „Zelenom kvartu“ – Stambena zona Lenišće Istok izgrađene su u periodu 2010.-2012. prve dvije dvije tzv. Šparne hiže, od ukupno sedam koliko ih se planira izgraditi. Zgrade imaju najviši energetske razred – A+ i prve su takve građevine u nekoliko kategorija. Šparna hiža prva je zgrada energetske razreda A+ (pasivna zgrada) u Koprivnici. Kao stambena zgrada sa 28 stanova, također je prva pasivna zgrada u Republici Hrvatskoj te ujedno i prva pasivna zgrada izgrađena po modelu društveno poticane stanogradnje u sustavu POS-a u našoj zemlji. S druge strane, izgradnja budućeg „zelenog koprivničkog Kampusa“ započela je rekonstrukcijom jedne stare građevine bivšeg vojnog kompleksa u svrhu smještaja dječjeg vrtića. Ovim projektom, također prvim u svojoj kategoriji, potpuno zapuštena pa čak i djelomično devastirana građevina izgrađena sredinom prošlog stoljeća pretvorena je u dječji vrtić koji nosi certifikat za nestambene zgrade energetske razreda B.

REZULTATI: Rezultati u smislu uštede energije i smanjenja emisija stakleničkih plinova se tek moraju prikupiti te unijeti u prvo izvješće provođenja Akcijskog plana energetske učinkovitog razvoja (SEAP) Sporazuma gradona-

čelnika. Prvo godišnje izvješće o funkcioniranju izgrađenih Špranih hiža daje razloga za izvršnu ocjenu ovog projekta. Sudeći po troškovima energenata, projekt je vrlo uspješan. Za ukupni trošak grijanja i hlađenja stanari u prosjeku izdvajaju između 356,00 i 479,00 kuna po stanu od otprilike 60 m², dok im ukupni troškovi (uključujući potrošenu vodu, plin za kuhanje i el.energiju) iznose do 800,00 kn mjesečno čime su očekivanja o izrazito kvalitetnom, a istovremeno štedljivom stanovanju u potpunosti opravdana.

POTPORA: Pozitivni rezultati najbolje prakse prepoznati su od strane korisnika i građana, te se zanimanje građana za nove stambene prostore u Špranim hižama ne smanjuje i već postoji lista čekanja za novu, treću, zgradu.

TROŠKOVI: Troškovi projektiranja i izgradnje za 1. Šparnu hižu za 1.538,91 m² NKP-a iznose 9.163.500,00 kn (s PDV-om), a za drugu od 1.644,44 m² NKP-a 9.337.498,75 kn . Trošak građevinskog zemljišta koje pribavlja APOS za svaku zgradu iznosi 1.100.000,00 kn (građevinsko zemljište je opremljeno svom komunalnom infrastrukturuom). Prodajna cijena 1m² NKP –a iznosi 7.329,45 kn. Financijska sredstva za izgradnju stanova Agencija pribavlja prema odredbama Zakona o društveno poticanoj stanogradnji. Grad Koprivnica odrekao se komunalnog doprinosa u u 100%-tnom iznosu, te na taj način pomogao u uspješnoj realizaciji projekta Špranih hiža koje su svojim standardom daleko iznad onog kojeg propisuje Zakon o POS-u.

ODRŽIVOST: Održivost je trajna je orijentacija Grada Koprivnice, a ciljeve zadane vlastitim Akcijskim planom (SEAP) namjeravamo postići u zadanom roku. Stoga Grad Koprivnica planira sve projekte izgradnje ili rekonstrukcije građevina kojima je investitor te onih koje provode poduzeća, ustanove ili agencije kojima je Grad osnivač ili vlasnik planirati u nisko energetske/pasivnom konceptu, energetske razreda A+, A ili iznimno B (za poslovne građevine ili rekonstrukciju starih građevina). Poticajnim mjerama i nadalje će se poticati poslovni sektor i građani za ulaganja u nisko energetske gradnju.

Kontakt osoba:
Vesna Željeznjak

Telefon:
048 279 555

Telefaks:
048 279 543

E-mail:
grad.koprivnica
@koprivnica.hr

Istaknuta praksa

Grad: **SISAK**

Naziv istaknute prakse: **“Sustavnim planiranjem do racionalnog gospodarenja energijom”**

PROBLEM: Grad Sisak je vlasnik oko stotinu različitih objekata za čiju godišnju potrošnju energije izdvaja oko 12 milijuna kuna, pri čemu su najveći potrošači energije Športsko rekreacijski centar – Bazen, objekti škola, vrtića, domova kulture te ostali objekti javne namjene. Uvidjevši da u tim objektima postoji problem energetske neučinkovitih sustava grijanja, rasvjete, vodoopskrbe, dotrajale i nefunkcionalne stolarije što uzrokuje visoke troškove energenata, a nizak komfor za korisnike, Grad Sisak odučio se za novi pristup tom problemu kroz sustavno gospodarenje energijom. Pri tom je važan argument bilo stalno prisutno povećanje cijena energenata te sve veće zagađenje okoliša, na što je grad Sisak kao grad sa industrijskom tradicijom posebno senzibiliziran.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Provođenjem projekta energetske učinkovitosti Grad Sisak uveo je novi sustavni pristup u rješavanju problema gospodarenja energijom u objektima u vlasništvu Grada. Primjerice, prije početka provođenja projekta energetske učinkovitosti u Gradu, dotrajala drvena stolarija na objektima u vlasništvu Grada zamijenila se visokokvalitetnom aluminijskom stolarijom (koeficijenta prolaza topline $U = 1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$) koja će donijeti uštedu energije i povećati komfor. Nadalje, s ciljem poboljšanja energetske svojstava objekata te zamjene dotrajalih, po zdravlje opasnih saloničnih pokrovnih ploča u osnovnoj školi Galdovo i dječjem vrtiću Bubamara, provedeni su projekti zamjene pokrova i toplinske izolacije krovništa čeličnim trapeznim plastificiranim limom. Također, projektom grijanja u Područnoj školi Hrastelnica izgrađena je kotlovnica snage grijanja 50kW na pogonsko bio-gorivo, te je u procesu osmišljavanje rada sustava daljinskog praćenja potrošnje energenata i vode na području cijelog Siska.

REZULTATI: Od mjerljivih rezultata ističemo energetske i financijske uštede koje u ovom trenutku iznose oko 1.300.000 kn godišnje (cca 10 % ukupnog iznosa za energiju) te smanjenje štetnog utjecaja CO₂ na okoliš od 400 tona na godinu. Uz te mjerljive, kao podjednako vrijedni, ostvareni su i rezultati koji su „teže mjerljivi“- rezultati na području edukacije i osvješćivanja cjelokupnog okruženja o potrebi primjene mjera energetske učinkovitosti i većoj primjeni obnovljivih izvora energije (organiziran niz edukacijskih radionica, savjetovanja i prezentacija za građane, organiziran kutak energetske efikasnosti za građane, u Gradskoj vijećnici postavljena info galerija u kojoj su svim posjetiteljima dostupne brošure i promotivni leci iz predmetnog područja i sl.)

POTPORA: Sva organizirana događanja su bila izuzetno medijski popraćena, te su imala znatan odjek koji se najviše očitovao kroz brojne upite građana zainteresiranih za subvencije ili poticaje od strane Grada, Županije ili Države za realizaciju navedenih mjera u svojim objektima.

TROŠKOVI: Ukupni iznos sredstava uloženi u mjere energetske učinkovitosti u Gradu Sisku u periodu od 2009.-2012. godine je 8 milijuna kuna, od čega su milijun kuna sredstva Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, a ostalo su vlastita proračunska sredstva Grada. Nakon pokretanja prvih projekata i prvih pozitivnih rezultata, iz postojeće stručne strukture uposlenika formiran je tim za energetske efikasnost s dva uposlenika, pa time nisu ostvareni nikakvi dodatni troškovi.

ODRŽIVOST: Zbog većih poteškoća u financiranju navedenih projekata iz vlastitih sredstava proračuna, nastavak realizacije projekta energetske učinkovitosti vidimo u najavi Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost da će ponovo pokrenuti natječaj za sufinanciranje projekata kako za jedinice lokalne samouprave tako i za građane. Također se nadamo da ćemo uspjeti osigurati sredstva iz fondova Europske unije za već pripremljene projekte i zacrtane u našem Akcijskom planu energetske održivosti razvitka grada Siska.

Kontakt osoba: **Anto Rajić**
Telefon: 044 510 138
Telefaks: 044 510 153
E-mail: anto.rajic@sisak.hr

Istaknuta praksa

Grad: **ZAGREB**

Naziv istaknute prakse: **“3. Zagrebački energetska tjedan 2012.”**

PROBLEM: Globalno zagrijavanje i klimatske promjene nezaobilazni su opći svjetski problem i opasna prijetnja brojnim aspektima života i razvoja na Zemlji. Duboka je i realna zabrinutost čovječanstva zbog klimatskih promjena, porasta potrošnje energije, povećane ovisnosti o uvozu fosilnih goriva, te njihovim štetnim utjecajima na okoliš i gospodarstvo. Prema podacima Europskog statističkog zavoda, urbana područja u Europskoj uniji odgovorna su za 80% energetske potrošnje i pripadajućih emisija CO₂ s godišnjim trendom porasta od 1,9%. Grad Zagreb, sa svojom ukupnom površinom od 641,29km² te ukupnim brojem stanovnika prema zadnjem popisu od 784.900, nalazi se u relativno nezavidnom energetska položaju. Potrošnja energije je iz godine u godinu sve veća, pritisak na povećanje cijena energije je sve veći, a isto tako i uvozna komponenta energije. Realno stanje zahtijeva brze i učinkovite odgovore na lokalnim i nacionalnim razinama, ali i intenzivnu suradnju i sinergiju na međunarodnom planu.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Zagrebački energetska tjedan kontinuirano se provodi već 3 godine zaredom. Ovogodišnja manifestacija je obuhvatila ukupno 38 različitih aktivnosti na temu energije i zaštite okoliša, mogućnosti raspolaganja i upravljanja vlastitim prirodnim resursima, posljedica i borbe protiv globalnog zatopljenja, racionalnog korištenja energije, primjene mjera energetske učinkovitosti, obnovljivih izvora energije, ekološki prihvatljivih goriva, razvoja i primjene novih tehnologija, aplikacija na natječaje EU, mogućnosti gospodarskog razvoja i financiranja projekata. U suradnji sa 70-ak partnera organizirana je međunarodna konferencija te posebne stručne tematske konferencije, tribine, seminari i prezentacije. U program Zagrebačkog energetska tjedna bili su uključeni i svi dječji vrtići Grada Zagreba (206 lokacija, cca. 7000 predškolske djece), sve osnovne škole Grada Zagreba (114 lokacija, cca. 7000 učenika prvih razreda) i sve srednje škole Grada Zagreba (67 lokacija, cca. 9000 učenika prvih razreda) u kojima smo podijelili prigodne edukacijske materijale, potaknuli zainteresiranost najmlađih o temama energije te podučili učenike o energetska učinkovitosti i obnovljivim izvorima energije.

REZULTATI: Zagrebački energetska tjedan je složeni mozaik od niza događanja sa ciljem uključivanja i umrežavanja svih dionika u dugotrajan proces borbe protiv klimatskih promjena te je jedan od važnih preduvjeta za održivi razvoj Grada Zagreba. Ponosni smo što smo u 6 dana uspješno organizirati ukupno 38 različitih aktivnosti te na jednom mjestu okupiti predstavnike brojnih inozemnih te nacionalnih institucija.

POTPORA: Pozitivni rezultati prvog i drugog Zagrebačkog energetska tjedna, podrška i odobravanje struke i javnosti u gradu, kao i zainteresiranost međunarodnih organizacija, najbolji su pokazatelji da se Grad Zagreb istaknuo u široj regiji sa jedinstvenim pristupom u cilju postizanja uštede energije, primjene mjera energetske učinkovitosti, korištenju obnovljivih izvora energije i ekološki prihvatljivih goriva, te smanjenja emisije CO₂.

TROŠKOVI: Ukupan trošak Zagrebačkog energetska tjedna iznosio je cca. 197.000,00 kn te je podmiren iz proračuna Grada Zagreba. Organizaciju cjelokupnog Zagrebačkog energetska tjedna obavili su djelatnici Gradskog ureda za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj.

ODRŽIVOST: Grad Zagreb, Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj je već sada započeo sa priprema za slijedeći, četvrti po redu, Zagrebački energetska tjedan koji će se održati od 13.-18. svibnja 2013. Nadolazećim Zagrebačkim energetska tjeđnom želimo uključiti još više partnera, građana i interesnih skupina te organizirati još više raznovrsnijih aktivnosti usmjerenih na proces promjene stavova o potrebi racionalnog korištenja energije i podizanja svijesti građana. Želimo što većem broju subjekata prenijeti našu poruku: „Razvoj ne želimo zaustaviti, ali onečišćenje možemo!“.

Kontakt osoba: **Marijan Maras**
Telefon: 01 65 85 001
Telefaks: 01 65 85 009
E-mail: marijan.maras@zagreb.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **KRIŽEVCI**
Energetski ured

Grad Križevci je svjestan globalnih problema vezanih za energiju te smo, uzimajući u obzir europske energetske ciljeve poznate kao 3x20, odlučili poduzeti aktivnosti na lokalnoj razini. Problem zagađenja, odnosno povećanja stakleničkih plinova, rješavamo širokim nizom aktivnosti Energetskog ureda Grada Križevaca koji se odnosi na poticanje građana da grade niskoenergetske i pasivne objekte, da ugrađuju solarne kolektore za pripremu tople vode te da razmišljaju o mogućim načinima uštede energije i održivog razvoja. Osim poticanja građana, Grad svojim primjerom pokazuje da razmišlja na održiv način, misleći na buduće generacije i to na način da je svaki novoizgrađeni objekt ujedno niskoenergetski objekt, dok se rekonstrukcije postojećih objekata provode na način da im se poveća energetska razred, a samim tim se poveća energetska učinkovitost objekta. Izvršena i rekonstrukcija javne rasvjete pri čemu su postojeće lampe zamijenjene energetski učinkovitijim. Također, provode se energetske pregledi objekata zajedno sa termografijom svakog objekta koja pokazuje gdje se događaju gubici energije, a Grad se uključuje i u europske projekte koji potiču međusobnu suradnju gradova po pitanju energetske učinkovitosti i širenje pozitivne prakse.

Kontakt: Ljiljana Stojsavljević-Križan / 048 628 942 ili 091 172 0986 / ljiljana.krizan@krizevci.hr

Grad: **OSIJEK**
Energetska rekonstrukcija javnih objekata iz fondova EU

Većina objekata u javnom vlasništvu Grada Osijeka prosječno je stara 52 godine, dok su školski objekti u vlasništvu Grada u prosjeku stari više od 30 godina. Ova činjenica ukazuje na način i stil gradnje koji ne podupire primjenu mjera energetske učinkovitosti. Projektom energetske rekonstrukcije su se primijenili inovativni pristupi u sanaciji objekata u javnom vlasništvu kako bi se povećala ušteda energije, a istovremeno se pronašao financijski najprihvatljiviji model za javnu upravu. U projektu su također osposobljeni gospodarski subjekti, razvojne agencije i jedinice lokalne samouprave za što veću primjenu mjera energetske efikasnosti i što veće korištenje obnovljivih izvora energije. Jedan od ciljeva projekta bio je i stvaranje preduvjeta za uspostavu energetske edukacijske agencije ili

širenje programa razvojnih agencija koje bi promovirale energetski održivi razvoj i inovativan pristup osiguranju energije.

Kontakt: Mira Lizačić Vidaković / 031 229 222 / mira.lizacicv@osijek.hr

Grad: **PAZIN**
EE paket nisko energetske žarulje

Grad Pazin novim bračnim parovima sa prebivalištem na području Grada poklanja paket nisko energetske žarulje koji sadrži 8 štednih žarulja, led ručnu lampu i UNDP-ove edukativne brošure „Prihvatite izazov vrijedan jednu tonu“ i „200 EE savjeta“ uz želju za što ekonomičnijim korištenjem električne energije, a s ciljem buđenja ekološke svijesti i čuvanja našeg prirodnog bogatstva. Projekt je pokrenut s ciljem poticanja građana na efikasniju potrošnju njihove vlastite energije te ispunjavanja zahtjeva zadanih direktivom Europske unije iz 2007., odnosno u sklopu potpisanog međunarodnog ugovora kojem su ciljevi smanjenje emisije stakleničkih plinova za 20%, povećanje udjela obnovljivih izvora energije na 20% i povećanje energetske efikasnosti.

Kontakt: Daniel Maurović ili Luana Benažić / 052 635 099 / daniel.maurovic@pazin.hr ili luana.benazic@pazin.hr

Grad: **SVETA NEDELJA**
Izgradnja nove područne osnovne škole Rakitje

Problem se očitovao u prebukiranosti Osnovne škole Sveta Nedelja uslijed doseljavanja i porasta nataliteta na području Područne škole. Također, stara zgrada je bila u potpunosti energetski neefikasna te je tadašnja potrošnja energije bila ne samo ekološki neprihvatljiva, nego i financijski neisplativa što je iziskivalo velike troškove održavanja. Rješenje je predstavljala izgradnja nove zgrade Područne škole. Kao investitori, u gradnju smo uveli energetski efikasna tehnička rješenja koja je dozvoljavao Zakon o javnoj nabavi. Zgrada je sagrađena po najsuvremenijim europskim principima energetski učinkovite gradnje.

Kontakt: Biserka Delač / 099 220 5411 / biserka.delac@grad-svetanedelja.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **ZAGREB**

Solarni krovovi Grada Zagreba

Globalno zagrijavanje i klimatske promjene postali su nezaobilazni svjetski problem, kao i porast potrošnje energije, povećanje ovisnosti o uvozu fosilnih goriva, te njihovim štetnim utjecajima na okoliš i gospodarstvo. U Republici Hrvatskoj, kao i u većini zemalja EU, potrošnja energije je sve veća, a samim time i uvoz energenata. Obnovljivi izvori energije u Republici Hrvatskoj koriste se za proizvodnju toplinske i električne energije. No, trebalo bi značajnije djelovati u cilju poticanja korištenja vlastitih izvora energije jer, ako se ne uzimaju u obzir velike hidroelektrane, u ukupnoj potrošnji sudjeluje svega 0,35% obnovljivih izvora energije u odnosu na druge europske zemlje. Područje Grada Zagreba ima veliki potencijal za korištenje različitih obnovljivih izvora energije, a jedan od njih je sunčeva energija kao neograničen izvor energije koji se najčešće koristi za proizvodnju toplinske energije u sustavima pripreme potrošne tople vode i grijanja. Grad Zagreb je stoga pokrenuo realizaciju instalacije solarnih kolektorskih sustava (solarni sustavi za PTV i solarni fotonaponski sustavi) na objekte dječjih vrtića, domova za starije i nemoćne te objekte gradske uprave.

Kontakt: Marijan Maras / 01 6585 001 / marijan.maras@zagreb.hr

Grad: **ZAGREB**

Potporna primjeni obnovljivih izvora energije za fizičke osobe te malo i srednje poduzetništvo

Intenzivno globalno povećanje potreba za energijom, kao i utjecaj koji se time vrši na okolinu i društvo u cjelini, dovodi do potrebe dugoročnijeg sagledavanja i preispitivanja stavova prema fosilnim i neobnovljivim izvorima energije. Ulaganjem u obnovljive izvore energije, nužnost je, prava prilika i primjer kako energiju proizvoditi, a okolinu sačuvati od daljnjeg zagađivanja. Grad Zagreb sa svojom ukupnom površinom od 641,29km² te ukupnim brojem stanovnika prema zadnjem popisu od 784.900, je na vrijeme shvatio ozbiljnost problema te je među ostalim aktivnostima pokrenuo sustav „Subvencioniranje troškova nabave i ugradnje sustava

obnovljivih izvora energije na području Grada Zagreba“ u 2012. putem kojeg Grad Zagreb donira sredstva krajnjim korisnicima. Program se provodi putem javnog natječaja, a moguće je ostvariti bespovratna sredstva do 40 posto investicijske vrijednosti, odnosno do maksimalnog iznosa od 12.000 kuna s uključenim PDV-om.

Kontakt: Marijan Maras / 01 6585 001 / marijan.maras@zagreb.hr

Grad: **ZAGREB**

„Hrvatski klub Covenant of Mayors“ i „Klub Covenant of Mayors glavnih gradova Jugoistočne Europe“

Osnovni cilj osnivanja „Hrvatskog kluba Covenant of Mayors“ i „Kluba Covenant of Mayors glavnih gradova Jugoistočne Europe“ je povezati gradonačelnike energetski osviještenih gradova u trajnu mrežu gradova koji će zajedničkim radom i naporima omogućiti ostvarenje ciljeva koje je postavila Europska unija do 2020. – smanjenje emisije CO₂ za najmanje 20 posto kroz provedbu akcijskih planova energetski održivog razvitka gradova. Na inicijativu Grada Zagreba, u sklopu drugog Zagrebačkog energetskog tjedna održanog u studenom 2011., svečano je utemeljen hrvatski Klub Covenant of Mayors potpisivanjem Povelje o utemeljenju Hrvatskog kluba Covenant of Mayors.

Povelju o utemeljenju potpisali su gradonačelnici devetnaest hrvatskih gradova i pet hrvatskih energetskih agencija. Neki od ciljeva udruženja su stvaranje mreže energetski učinkovitih gradova i općina Republike Hrvatske, optimizacija organizacijske strukture u području urbanog energetskog planiranja, održivog upravljanja energijom, kvalitetne i sigurne energetske opskrbe gradova, racionalizacija energetske potrošnje u svim sektorima te primjena obnovljivih izvora energije, ekološko prihvatljivih goriva, ICT i energetski učinkovitih zelenih tehnologija.

Kontakt: Marijan Maras / 01 6585 001 / marijan.maras@zagreb.hr

Ostale nominirane prakse

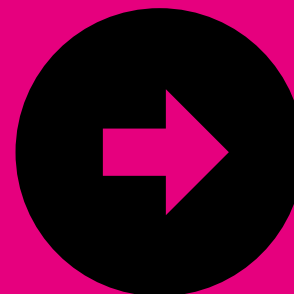
Grad: **ZAGREB**

Suradnja gradova RH u procesu energetske održivosti

Grad Zagreb potiče suradnju gradova RH u procesu energetske održivosti i svojim primjerom pokazuje važnost jačanja uloge lokalnih samouprava u cilju razvoja lokalnih zajednica na načelu održivosti. Osnivanjem Gradskog ureda za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj, 29. rujna 2009., Grad Zagreb je pokazao da želi provoditi proaktivnu energetske politiku i smanjiti štetni utjecaj na okoliš na cjelokupnom području grada te sačuvati prirodne resurse na dobrobit svih građana. Kako bi se uspješno realizirali zadani ciljevi, Gradski ured provodi aktivnu stručnu suradnju sa gradovima, regijama, udrugama, obrazovnim i znanstvenim institucijama u široj regiji i Europskoj uniji u cilju međusobne suradnje i razmjene iskustava, razvijanju zajedničkih projekata kao i prijava na natječaje fondova EU, a na području energetske i očuvanja klime. Kroz povezivanje sa drugim gradovima RH i međusobnom razmjenom najbolje prakse i znanja na svim područjima djelovanja, Grad Zagreb otvara sve svoje resurse u cilju pružanja potpore lokalnim samoupravama u ostvarenju održivog razvitka svoje urbane sredine.

Kontakt: Marijan Maras / 01 6585 001 / marijan.maras@zagreb.hr

PRAKSE – KATEGORIJA: ZAŠTITA OKOLIŠA I PROSTORNO UREĐENJE

Najbolja praksa

Grad: **KRIŽEVCI**

Naziv istaknute prakse: **“Odvojeno skupljanje korisnog otpada na mjestu nastanka”**

PROBLEM: Nesortiranim odaganjem otpada smanjuje se raspoloživi volumen odlagališta otpada „Ivančino brdo“ u Križevcima, te se povećava negativni učinak istog na okoliš. Također, nepotrebno se baca koristan otpad čija se vrijedna svojstva mogu iskoristiti, tj. reciklirati i tako smanjiti uporabu prirodnih resursa.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Uvođenje sustava odvojenog skupljanja korisnog otpada na mjestu nastanka. Sustav obuhvaća cca 7000 domaćinstava te se fokusira na iskorištavanje tj. recikliranje raznih vrsta korisnog otpada što dovodi do smanjenja upotrebe prirodnih resursa. Projektom se smanjuje i opterećenje procjednih voda te emisija deponijskih plinova, a i adresira problem spaljivanja korisnog otpada u ruralnom dijelu križevačkog područja gdje stanovnici na navedeni način nepovratno gube vrijedne sirovine koje se mogu uporabiti pritom zagađujući atmosferu. Svaka pravna i fizička osoba dobila je zasebnu posudu za razne vrste otpada: papirnu i kartonsku ambalažu, plastične vrećice, plastične boce, PVC foliju, tetrapak ambalažu, limenke i konzerve. Izdvojeni korisni otpad prikuplja Komunalno poduzeće d.o.o. Križevci jednom mjesečno i odvozi u pogon za sortiranje otpada (koji je izgrađen u sklopu opisanog projekta) gdje se isti sortira po frakcijama (vrstama otpada), balira i predaje na daljnju uporabu. Kako bi cijeli projekt bio još ekološkiji – Križevčani su se dosjetili da toplinsku energiju potrebnu za grijanje pogona za sortiranje otpada dobiju preradom biomase skupljene na području grada. Do tada se velika količina iskoristivog biootpada (granje, drvene palete, ostaci od prerade drveta..) iz komunalnog otpada nije propisno zbrinjavala – kroz ovaj projekt se sada ne samo zbrinjava, već i energetske iskoristava. Do samog biootpada se dolazi kroz organizirano skupljanje i samostalni dovoz od strane građana te kroz njegovo izdvajanje iz tehnološkog otpada iz drvne industrije. Veliki postotak izdvojenog otpada rezultat je trogodišnje edukacije građana putem letaka, novina, radio emisija, edukativnih radionica za djecu vrtičke dobi kao i predavanja u organizaciji Komunalnog poduzeća d.o.o. za sve učenike osnovnih i srednjih škola na temu važnosti izdvojenog skupljanja otpada za zaštitu okoliša.

REZULTATI: Projekt ima veoma opipljive rezultate: volumen odloženog otpada na odlagalištu otpada smanjio se za 30%, a količina izdvojenog papira iz kućanstava od ožujka 2010. Godine do danas povećala se za

40%. Gledano sa aspekta reciklaže papirne komponente na godišnjoj razini dolazi se do uštede 1050 m³ drvene sirovine, 9000-18000 m³ vode, 25% energije potrebne za proizvodnju nove sirovine te se za 60% smanjuje zagađenje zraka.

POTPORA: Građani su iznimno zadovoljni ovakvim načinom gospodarenja otpadom što je i vidljivo iz rezultata godišnjih anketa građana koje govore da je sustav vrlo jednostavan i učinkovit, obzirom da se koristan otpad odvaja na mjestu nastanka (u samom kućanstvu), pa korisnici usluge ne moraju odlaziti do zelenih otoka (koji su bili postavljeni prije implementacije projekta odvojenog skupljanja), već sav koristan otpad odvajaju u jednu dodatnu posudu u kućanstvu.

TROŠKOVI: Projekt je financiran jod strane Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, Grada Križevaca i komunalnog poduzeća d.o.o. Križevci to:

- nabava 7 000 kanti zapremine 120 l i 50 kontejnera zapremine 1 100 l – vrijednost 1.45.000,00 kn (FZOEU- 418.000 kn, Grad Križevci- 627.000 kn)
- snimanje edukativnog filma- 79.900,00 kn (FZOEU- 32.000 kn, Grad Križevci- 47.900 kn)
- izgradnja objekta i postrojenja za sortiranje – 2.717.761,66 kn (FZOEU- 1.000.000,00 kn, Grad Križevci – 1.717.761,66 kn)
- poluautomatska hidraulička preša- 197.800 kn (FZOEU- 118.680 kn, Grad Križevci- 79.120 kn)
- skladište biomase i kotao s grijačim tijelima- 724.107 kn (FZOEU- 313.136 kn, Grad Križevci- 330.971 kn, Komunalno poduzeće d.o.o.- 80.000 kn)

ODRŽIVOST: Projekt planiramo i dalje provoditi na način koji je opisan.

Kontakt osoba:
Ljiljana Križan
Stojstavljević

Telefon:
048 628 942

Telefaks:
048 681 207

E-mail:
ljiljana.krizan
@krizevci.hr

Istaknuta praksa

Grad: **CRIKVENICA**

Naziv istaknute prakse: **“Uvođenje pravedene naplate odvoza i zbrinjavanja otpada s posebnim naglaskom na na primarno odvajanje i odlaganje otpada”**

PROBLEM: Grad Crikvenica se, kao i mnogi drugi hrvatski gradovi usmjereni na turizam, susreo s problemom povećane količine otpada u ljetnim mjesecima turističke sezone zbog brojnih gostiju koji odsjedaju u gradu. Osim povećanja financijskih izdataka za odvoz i odlaganje otpada, problem je bila i čistoća samog grada, kao i neiskorištavanje korisnih otpadnih sirovina putem reciklaže te općeniti utjecaj takvog sustava na okoliš.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Na cijelom području Grada Crikvenice uveden je individualizirani sustav prikupljanja, odvoza i naplate otpada. U praksi to funkcionira tako da svaki korisnik (svako domaćinstvo ili gospodarski subjekt) ima čipiranu kantu ili kontejner, te sustav čitača na kamionima prilikom svakog pražnjenja kante pojedinog korisnika evidentira to pojedinačno pražnjenje. Korisnik kroz manji broj pražnjenja kante može utjecati na visinu računa za odvoz komunalnog otpada (na poledini računa za odvoz dobije rekapitulaciju pražnjenja vlastite posude s volumenom posude, datumom i točnim vremenom pražnjenja, tako da račun može i iskontrolirati). Manji broj pražnjenja kante za miješani komunalni otpad korisniku generira manji račun za odvoz otpada. Paralelno s time pokrenuta je praksa primarnog odvajanja otpada na samom mjestu nastanka tj. skupljanja sekundarnih sirovina po sistemu „od vrata do vrata“: određenim danima u tjednu gradska vozila obilaze pojedine kvartove i skupljaju sekundarne sirovine koje građani odlažu na isto mjesto gdje u dane odvoza komunalnog otpada postavljaju svoje kante za miješani otpad. Za potrebe besplatnog skupljanja sekundarnih sirovina korisnicima je omogućeno preuzimanje besplatnih namjenskih vreća za odvojeno skupljanje plastike, papira, otpadnih konzervi, otpadnog tekstila (odjeća, obuća, igračke) i staklene ambalaže.

REZULTATI: Glavni i najvažniji postignuti rezultat je povećani broj građana koji su pristupili primarnom odvajanju komunalnog otpada i znatno „discipliniraniji“ pristup sustavu prikupljanja i odvoza otpada od strane korisnika. Ujedno, korisnici redovitije izvršavaju uplate komunalne naknade jer su svjesni da je račun izrađen na temelju stvarne količine otpada. Sustavnim evidentiranjem u posljednje tri godine grad Crikvenica došao je do podataka o značajnom porastu količine prikupljenog izdvojenog otpada: 2010. godine

postotak izdvojenog otpada u ukupnoj količini prikupljenog otpada je bio svega 4,07%, dok se procjenjuje da će taj postotak na kraju 2012. biti oko 14,84%.

POTPORA: Građani Grada Crikvenice su vrlo dobro prihvatili ovu praksu, a poglavito mjesečne info-letke koje dobivaju uz mjesečne račune. Otpori javnosti ne postoje, naprotiv građani su vrlo zadovoljni primjenom prakse.

TROŠKOVI: Troškovi ovog projekta su u početku su iznosili puno više zbog potrebe ulaganje u opremu, no sada iznose oko 60.000 kuna godišnje i u potpunosti se financiraju iz poslovanja GKTD „Murvica“.

ODRŽIVOST: Ova praksa se Planom edukacije i informiranja građana o sustavu odvoza otpada i drugim djelatnostima kojima se bavi GKTD „Murvica“ i dalje kontinuirano provodi. Dapače, u dugoročnim planovima sve je veći broj aktivnosti koje će se u skladu s Planom provoditi.

Kontakt osoba: **Snježana Sikirić**

Telefon: 051 455 421

Telefaks: 051 241 446

E-mail: snjezana.sikiric@crikvenica.hr

Istaknuta praksa

Grad: **LEPOGLAVA**

Naziv istaknute prakse: **“Lepoglava - grad bez papira”**

PROBLEM: Grad Lepoglava odlučio je jednim potezom riješiti problem neefikasnog kolanja informacija između gradske uprave i gradskih vijećnika, te problem ekološke neučinkovitosti. Naime, dotadašnja praksa je bila da se većina predmeta, projekata, programa, dnevnih redova i ostalih gradskih dokumenata ispisuje i poštom šalje gradskim vijećnicima, a i među gradskim službama su svi navedeni dokumenti kolali u papirnom formatu. Osim što je ta praksa bila financijski neisplativa zbog troškova printanja, uvezivanja, poštarine te skladištenja materijala, korištenje pozamašne količine papira bilo je i ekološki neprihvatljivo.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Nakon izrade analize troškova i razmatranja nekoliko rješenja, grad Lepoglava se odlučio za tehnološki najnaprednije: uvođenje tablet računala s besplatnim softverskim (freeware) rješenjima za gradske službenike i dužnosnike. No, nisu se ograničili samo na poboljšanje interne komunikacije, sedam tableta dodijeljeno je i predstavnicima medija te nevladinih organizacija koje djeluju na području grada. Što se samih aplikacija tiče, najviše se koriste Dropbox - za brzo i jednostavno dijeljenje dokumenata, Skype – za brzu audio i video komunikaciju te klasični e-mail klijent.

REZULTATI: Najvažniji rezultat je da grad Lepoglava postao grad „bez papira“. Više se ne troše resursi na printanje i dostavljanje dokumentacije gradskim vijećnicima, medijskim kućama i udrugama. Također, puno je lakše sazvati sjednicu Gradskog vijeća jer se ne gubi vrijeme za dostavu pošte (2-3 dana), a brži i lakši je i sam postupak dostavljanja dodatne dokumentacije vijećnicima. Pored tekstualnih sadržaja koji su većinom bili u crno bijeloj tehnici, sada je moguće pristupiti bilo kakvom multimedijalnom sadržaju, sadržaju na internetu i prezentacijama.

POTPORA: Svi korisnici su iznimno zadovoljni i do danas nisu imali nikakvih problema s novom tehnologijom. Reakcije su vrlo pozitivne, te se projekt smatra primjerom dobre prakse, a nisu postojali ni ikakvi otpori javnosti.

TROŠKOVI: Ukupni trošak uvođenja nove tehnologije iznosio je 29.000 kn dok su operativni troškovi na godišnjoj razini 23.490,00kn. Glavni izvor financiranja je gradski proračun koji je zbog navedenih ušteda na materijalima i printanju rasterećen te ne predstavlja nikakav problem servisirati operativne troškove.

ODRŽIVOST: Projekt je u potpunosti izvediv u drugim jedinicama lokalne samouprave, te je Grad Lepoglava već imao podosta upita vezanih za troškove i način upotrebe nove tehnologije.

Kontakt osoba: Snježana Varović
Telefon: 042 770 410
Telefaks: 042 770 419
E-mail: lepoglava@lepoglava.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **ČAKOVEC**
Lov na smeće

Problem ilegalnih odlagališta nastaje kao rezultat neodgovornosti pojedina i cjelokupnog društva te kroz duže vremensko razdoblje predstavlja potencijalnu opasnost za sve ljude u bližoj i široj okolici. Akcije čišćenja ilegalnih odlagališta trebaju podsjetiti svakog pojedinca na odgovornost koju ima kako bi očuvao stanje okoliša u kojem živi i poboljšao cjelokupnu kvalitetu življenja. Svaka godine prije početka rasta vegetacije detektiraju se područja na kojima je ilegalno odložen otpad – lovom na smeće. Po utvrđivanju tih lokacija organizira se volonterska akcija čišćenja koja uključuje široki krug članova lokalne zajednice (učenike i studente, lovce, umirovljenike, članove i zaposlenike gradske uprave i komunalnih poduzeća). Takvom zajedničkom suradnjom u kompleksnom poslu (prikupljanje, razvrstavanje i zbrinjavanje otpada) jača se povezanost lokalne zajednice koja, u konačnici, rezultira čišćim okolišom i osvještenim građanima. Nezanemarive su i uštede na troškovima čišćenja po lokalni proračun koje, ovisno o površini terena i količini otpada mogu dosegnuti i do stotinu tisuća kuna po jednoj akciji. Dosadašnja iskustva lova na smeće utjecala su na stvaranje slične inicijative usmjerene na suzbijanja korova ambrozije.

Kontakt: Ivica Pongrac / 040 314 961 / ivica.pongrac@cakovec.hr

Grad: **DUBROVNIK**
Rad Vijeća za koncesijska odobrenja i provedba Godišnjeg plana upravljanja pomorskim dobrom u 2012. godini

Gradskom inicijativom osigurano je namjensko korištenje sredstava naknade od izdanih koncesijskih odobrenja za ulaganje u održavanje i očuvanje pomorskog dobra u općoj upotrebi. Praksa započinje izradom Godišnjeg plana upravljanja pomorskim dobrom i njegovim usklađivanjem s projektima financiranim iz gradskog proračuna. Javnost je u toj fazi aktivno uključena u oblikovanju projekata od zajedničkog interesa. Na taj se način učinkovito identificiraju prioriteti trošenja navedenih sredstava, skraćuje se potrebno vrijeme te osigurava učinkovitija i efikasna kontrola, uz istodobno obuhvaćanje većeg broja korisnika na istoj razini organizacijskih troškova. Zbog važnosti pomorskog dobra u planiranju i

oblikovanju turističke ponude, praksa je započela s primjenom i u nekim susjednim jedinicama lokalne samouprave.

Kontakt: Niko Škalja / 020 351 843 / nsalja@dubrovnik.hr

Grad: **KOPRIVNICA**
Koprivnički klimatski tjedan

Već tri godine za redom (2011. – 2013.) grad Koprivnica organizira manifestaciju kojom se adresira problem klimatskim promjena te uloge pojedinca i zajednice u sprječavanju daljnjih promjena. Tjedan okuplja slične inicijative i uključuje niz aktivnosti koji se provode volonterski sa širokim krugom uključenih građana: djeca iz vrtića, učenici i nastavnici osnovnih škola, srednjoškolci, odrasli članovi udruga, sportaši, planinari, biciklisti i tehnolozi. Posebno su atraktivne aktivnosti u kojima se može na tjedan dana promijeniti način svakodnevnog putovanja, započeti koristiti platnene vrećice umjesto plastičnih ili pak zasaditi drvo, cvijet ili vrt. Istodobno, dugogodišnji projekti zaštite okoliša i energetske učinkovitost, uspješno su prezentirani uz veće uključivanje zainteresirane javnosti. Praksa je izravno utjecala na svijest građana o klimatskim promjenama što je rezultiralo porastom u broju projekata koji adresiraju probleme iz tog područja te rastom količine recikliranog materijala. Evidentiran je i porast interesa poslovnog sektora za sudjelovanje u događajima organiziranim u okviru prijavljene prakse.

Kontakt: Vesna Želježnjak / 048 279 555 / grad.koprivnica@koprivnica.hr

Grad: **PULA**
e-Uprava

Vidi kategoriju SURADNJA S GRAĐANIMA (str. 54).

Kontakt: Davor Sebastijan / 052 371 906 / davor.sebastijan@pula.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **ROVINJ**

Sustav od vrata do vrata

Praksa je nastala kao posljedica višegodišnjeg ulaganja u edukaciju građana o važnosti očuvanja okoliša, a usmjerena je na problem odlaganja korisnog otpada koji ima kvalitetna svojstva za daljnju obradu i reciklažu. Primjena ranijih metoda prikupljanja otpada putem reciklažnog dvorišta ili putem zelenih otoka, pokazala je da postoji mogućnost izdvajanja dodatnog korisnog otpada. Rješenje je pronađeno u pristupu kojim se te vrste otpada izravno sakupljaju na mjestu nastanka. Početak prakse je bila nabava i distribucija spremnika (žute i plave kante) za prikupljanje korisnog otpada (papir, karton, najlon, plastika, metalna ambalaža i tetrapak). Ukupno se reciklira oko 10% otpada, zbog čega su na taj način uštedena sredstva za izgradnju novog prostora za odlaganje komunalnog otpada. Grad i komunalno poduzeće u 2013. namjeravaju proširiti praksu na novu kategoriju otpada (staklena ambalaža) i na okolne lokalne jedinice (općine Bale i Kanfanar).

Kontakt: Marko Paliaga / 052 813 210 / marko@rovinj.hr

—

Grad: **ŠIBENIK**

Regionalni centar za gospodarenje otpadom Bikarac

Projektom se rješava problem gospodarenja otpadom na području Grada Šibenika i Županije Šibensko-kninske, krajem bogatim prirodnim ljepotama (dva nacionalna parka i dva parka prirode, dva spomenika prirode i sedam zaštićenih prirodnih krajobraza) na kojem živi 112.000 stanovnika. Prvi je sustav gospodarenja otpadom u Hrvatskoj koji je u potpunosti usklađen sa standardima Europske unije. Aktivnosti obuhvaćaju sanaciju postojećeg odlagališta, izgradnju dvije pretovarne stanice, zatvaranje odlagališta diljem županije te promociju i stvaranje uvjeta za odvojeno prikupljanje i recikliranje raznih vrsta otpada (papir, staklena, metalna i PET ambalaža, elektronički i glomazni otpad).

Kontakt: Petar Mišura / 022 431 069 / petar.misura@sibenik.hr

Grad: **VODICE**

Gospodarska signalizacija

Vidi kategoriju POTICANJE GOSPODARSKOG RAZVOJA (str. 14).

Kontakt: Marko Lugović / 022 444 911 / marko@lugovic.com

—

Grad: **VRGORAC**

Privremeno skrbništvo

Zbog potrebe hitne sanacije spomenika kulturne baštine RH u Vrgorcu – Elezove kuće koju opterećuju komplicirani imovinsko-pravni odnosi vlasnika i posjednika, gradska uprava pristupila je provedbi instituta privremenog skrbnika za kulturno dobro. Iako zakonski reguliran, taj instrument za “spašavanje” kulturnih spomenika kojima prijete potpuno uništenje rijetko je korišten. Po imenovanju privremenog skrbnika, razrađen je projekt sanacije konstrukcije i usvojen po dobitku suglasnosti Konzervatorskog odjela, a na osnovi kojeg je započela obnova građevine. Za osiguranje naplate troškova provedenih mjera zaštite, grad je pokrenuo postupak osnivanja zakonskog založnog prava na kulturnom dobru. Trošak obnove građevine idu na teret vlasnika i suvlasnika. Rezultat prakse je sanirani i zaštićeni spomenik kulture koji je stavljen u kulturnu i turističku upotrebu.

Kontakt: Alen Katavić / 021 680 027 / alen.katavic@vrgorac.hr

—

Grad: **ZAGREB**

Javni, međunarodni, internetski, urbanističko-arhitektonski natječaj za idejno rješenje bloka Badel u Zagrebu

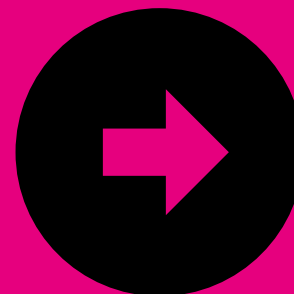
Projekt internetskog natječaja za idejno rješenje bloka Badel nastojao je odgovoriti na potrebu za najkvalitetnijim urbanističkim rješenjem jednog od posljednjih „nedovršenih“ blokova u zagrebačkoj četvrti Donji grad. Provedba natječaja, koja je uključivala stručnu javnost od svoje

Ostale nominirane prakse

najranije faze, ukazala je na očiti sinergijski učinak inovacijskih potencijala lokalne samouprave i stručne udruge (Društvo arhitekata Zagreba). Međunarodni urbanističko-arhitektonski natječaj u cijelosti je proveden putem interneta: od dostavljanja kompleksnih natječajnih podloga preko komunikacije s natjecateljima do rada međunarodnog ocjenjivačkog suda. Time je inovacija omogućila veću vidljivost natječaja (242 pristigla rada iz čitavog svijeta, 2311 osoba koje su iskazale svoj interes za natječaj, preuzele podloge u digitalnom obliku i nešto naučile o Zagrebu) i znatnu uštedu na troškovima (30% u odnosu na klasične natječaje, 95% manje korištenog papira, jeftinije prijave za natjecatelje). S obzirom na pokazanu učinkovitost, namjera je gradske uprave nastaviti korištenje urbanističko-arhitektonskih natječaja putem interneta i u budućim gradskim projektima.

Kontakt: Jadranka Veselić Bruvo / 01 610 1840 /
jadranka.veselic-bruvo@zagreb.hr

PRAKSE – KATEGORIJA: SURADNJA S GRAĐANIMA I CIVILNIM SEKTOROM

Najbolja praksa

Grad: **LABIN**

Naziv istaknute prakse: “**Radno - zaštitna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom**”

PROBLEM: Prema podacima iz Registra osoba s invaliditetom koji vodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo, na području Grada Labina registrirano je 938 osoba s invaliditetom, što čini 8% populacije Grada. Usprkos određenim pozitivnim zakonskim rješenjima, još uvijek je zapošljavanje osoba s invaliditetom i u ovoj lokalnoj zajednici nedovoljno razvijeno. Pravo na rad i zapošljavanje jedno je od temeljnih ljudskih prava, pa tako i temeljnih prava svake osobe s invaliditetom. Unutar skupine osoba s invaliditetom, posebno diskriminiranu skupinu čine osobe s intelektualnim teškoćama za čije je uključivanje ne tržište nužno zadovoljiti njihove specifične potrebe u području informiranja, obrazovanja, podrške u procesu aktivnog traženja posla, podrške na radu, socijalnog uključivanja kao i uključivanje svih bitnih subjekata za stvaranje održive mreže podrške njihovom zapošljavanju u lokalnoj zajednici.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Od početka 2009. godine u Labinu djeluje Centar za inkluziju i podršku u zajednici koji kontinuirano provodi aktivnosti usmjerene na pružanje potpore osobama s invaliditetom. U travnju 2011. godine otvoren je posebni pogon – Radno-zaštitna jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom gdje je danas zaposleno 8 osoba s invaliditetom s područja Grada Labina i okolice na šivačko – krojačkim poslovima (šivanje i oslikavanje raznih oblika platnenih vrećica, radne odore, plahti, pregača, papuča i sl.). Glavni cilj projekta je osnažiti osobe s intelektualnim teškoćama za aktivno sudjelovanje u životu lokalne zajednice, te povećati njihovu kvalitetu života. Specifični ciljevi projekta su razvijati održivi model radnih aktivnosti kao pripreme za zapošljavanje, razvijati održivi model socijalnog poduzetništva u lokalnoj zajednici te informirati i senzibilizirati lokalni poslovni sektor i javnost na pravo za rad osoba s intelektualnim teškoćama i mogućnostima njihovog zapošljavanja.

REZULTATI: U 2011. godini zaposleno je 6 osoba u radno-zaštitnoj jedinici za zapošljavanje osoba s invaliditetom i to 2 osobe s intelektualnim teškoćama, 3 osobe s intelektualnim i dodatnim teškoćama i 1 gluhočijem osoba. U evidenciji nezaposlenih osoba s invaliditetom za područje Labinske županije, zahvaljujući prošlogodišnjem zapošljavanju unutar radno-zaštitne jedinice za zapošljavanje osoba s invaliditetom Centra za inkluziju i podršku u zajednici, evidentan je pad broja nezaposlenih osoba. Do sada je u projektnim aktivnostima uključeno ukupno 30 osoba s intelektualnim teškoćama te 40 poslovnih subjekata s područja Istarske županije. Također, vidni su

pozitivni pomaci u stavu i predrasudama poslodavaca prema osoba s invaliditetom kao potencijalnim radnicima. Radom u Radno-zaštitnoj jedinici, osobe s invaliditetom pokazale su svoje radne sposobnosti i pravo da ih se tretira kao ravnopravne osobama bez invaliditeta.

POTPORA: U provedbi programa, od samog početka do danas radna jedinica nije naišla na protivljenja niti otpor javnosti oko njezine primjene. Naprotiv, prihvaćena je u najboljem mogućem obliku, te uživa konstantnu podršku i potporu. Također, formirana Mreža za podršku zapošljavanja osoba s invaliditetom dalje nastoji održati pozitivan pristup okoline, te dodatno senzibilizirati i poticati poslodavce za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

TROŠKOVI: Grad Labin u svom Proračunu osigurava 160.000,00 kuna godišnje za djelovanje Radno-zaštitne jedinice za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Za Radno-zaštitu jedinicu utrošena su sredstva za sanaciju i adaptaciju prostora, te nabavku potrebnih strojeva za rad. Osim navedenog, izvori financiranja programa jesu i Proračun Istarske županije, Državni Proračun, darovnice jedinica lokalne i regionalne samouprave te tvrtki koje djeluju na području Grada Labina (npr. tekuće donacije u novcu za nabavku novih strojeva za proizvodnju ili materijala i dijelova) i vlastiti prihodi.

ODRŽIVOST: Održivost programa planira se kroz rad Mreže za podršku zapošljavanja osoba s invaliditetom. Planirane aktivnosti su provođenje edukacija dugotrajno nezaposlenih osoba, formiranje radnog centra kao modela pripreme za zapošljavanje osoba s invaliditetom, senzibiliziranje i poticanje poslodavaca za zapošljavanje osoba s invaliditetom, jačanje kapaciteta radno zaštitnih jedinica za zapošljavanje osoba s invaliditetom, promicanje uporabe proizvoda koje su izradile osobe s invaliditetom u radno zaštitnoj jedinici te razvijanje novih radno proizvodnih aktivnosti i modela zapošljavanja.

Kontakt osoba:
Marko Perkov

Telefon:
052 552 236

Telefaks:
052 552 237

E-mail:
marko@centar-podrske.hr

Istaknuta praksa

Grad: **RIJEKA**

Naziv istaknute prakse: **“Web portal: penzici.rijeka.hr”**

PROBLEM: Kako bi osigurali okolinu koja podupire zdravo starenje, povećali dostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga starijim osobama te osnažili njihovo osobno i društveno funkcioniranje, odnosno stvorili uvjete za dug, zdrav i aktivan život građana Rijeke, potrebno je s jedne strane senzibilizirati širu javnost o konceptu zdravog starenja i demografskoj perspektivi grada, a s druge strane podići razinu informiranosti starijih građana. Naime, stariji građani često nemaju dovoljno informacija koje su važne za njihovo svakodnevno funkcioniranje. Primjerice, često trebaju savjete o zdravlju, socijalnoj skrbi ili pomoć oko pravnih pitanja, a ti im savjeti nisu lako dostupni. Provode poprilično vremena čekajući u redovima javnih službi, što im zbog dobi i često narušenog zdravstvenog statusa obično predstavlja problem, ali i otežava rad spomenutih službi. Otežan pristup informacijama o organiziranom korištenju slobodnog vremena rezultira nedovoljno razvijenom socijalnom mrežom i manjkom socijalne potpore.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Zbog sve većeg interesa starijih građana za informatičku tehnologiju, stjecanje informatičkih znanja i vještina te online komunikaciju, u okviru međunarodnog projekta EGO-V4U (E-uprava za vas) pokrenut je gradski projekt “Društvo u kojem učim i dobro se osjećam”, čiji je cilj digitalno i socijalno uključivanje starijih osoba u lokalnu zajednicu. Jedna od važnijih aktivnosti tog projekta bila je izrada specijaliziranog internetskog portala za starije osobe zbog dotadašnjeg izostanka takvog oblika komunikacije za građane starije životne dobi. Intencija je bila omogućiti starijim građanima da na jednom mjestu, u komforu svojih vlastitih domova ili javnih prostora, uz pomoć novog komunikacijskog kanala pronalaze sadržaje koji će ih potaknuti na socijalno uključivanje te dobivaju odgovore na pitanja u vezi tema koje su starijim osobama najzanimljivije (zdravlje i rekreacija; socijalno-pravna zaštita; kultura i zabava; te učenje za 3. dob).

REZULTATI: Vjerujemo da je internet stranica postala jedno od „središta“ informiranja za riječke umirovljenike, odnosno za sve osobe starije životne dobi. Podaci govore da preko 1.000 jedinstvenih korisnika svakog mjeseca posjeti stranicu. Od svibnja do kraja studenoga 2012. objavljeno je ukupno 106 članaka, te 238 fotografija. U navedenih sedam mjeseci zabilježeno je oko 9.000 posjeta, te oko 32.000 otvorenih stranica. Usmeni iskazi članova Matice Umirovljenika govore o značajnom zadovoljstvu postojanjem i ažuriranjem stranice. Veliki je napredak mogućnost da uz nekoliko

klikova miša članovi mogu ispuniti obrazac za koji su ranije morali izlaziti iz kuće, kao i pogledati što im se nudi u gradu u predstojećem razdoblju.

POTPORA: Već pri testiranju stranice dobivene su vrlo pozitivne povratne informacije od strane potencijalnih korisnika. O zadovoljstvu korisnika svjedoče i usmeni iskazi korisnika koje stalno upućuju uredništvu portala. Činjenica da korisnici komentiraju sadržaje na portalu i da se javljaju s pitanjima, govore o prihvaćanju ovog oblika komunikacije. Javnost s neskrivenim simpatijama gleda na aktivaciju starijih osoba po pitanju IT tehnologija. Organizacije s kojima do ovog projekta nije bilo suradnje, ili je ona bila sporadična, izlaze u susret uredništvu i podržavaju inicijativu, svjesni olakšanja koje ovaj komunikacijski kanal donosi ciljnoj populaciji, ali i široj zajednici.

TROŠKOVI: Troškovi projekta pokriveni su iz darovnice Europske unije za međunarodni projekt EGOV4U (E-uprava za vas), u kojem je Grad Rijeka bio partner. Tim su sredstvima pokriveni dijelovi plaća zaposlenika koji su radili na razvoju i vođenju projekta, izradi i održavanju web stranice, postavljanju informacijske arhitekture i kreiranju inicijalnih sadržaja te pružanju tehničke podrške uredništvu. Svakako treba istaknuti volonterski doprinos stručnjaka koji svojim člancima doprinose atraktivnosti sadržaja stranice.

ODRŽIVOST: Dugoročna održivost stranice planirana je kroz sponzorstva i marketing sadržaja koji su zanimljivi starijoj populaciji. Naime, obzirom na solidne rezultate posjete stranici, koji su nadmašili očekivanja uključenih u razvoj projekta, vjerujemo da postoji mogućnost otvaranja stranice za sponzore. Grad Rijeka svojim će resursima uredništvu portala pružati kontinuiranu edukaciju i stručnu podršku, te im pomoći u marketinškim aktivnostima kako bi se osigurala sredstva za njihov kvalitetan i kontinuirani rad.

Kontakt osoba:
Petar Nikolić i
Dajana Bilen

Telefon:
051 212 109

Telefaks:
051 212 109

E-mail:
udruga_umirovljenika
@ri.t-com.hr

Istaknuta praksa

Grad: **ZABOK**

Naziv istaknute prakse: **“Logopedski kabinet”**

PROBLEM: U udruzi Društvo Naša djeca Zabok naišli smo na brojne upite i potraživanja roditelja djece s teškoćama u razvoju da se realizira određeni program koji bi pomogao djeci s teškoćama jezično-govorno-glasovne komunikacije. Na području grada Zaboka, a i većine Krapinsko – Zagorske županije, nije postojala mogućnost dobivanja usluga logopedске djelatnosti. Niti jedan vrtić u Krapinsko-zagorskoj županiji nema zaposlenog logopeda kao stručnog suradnika. Samo četiri osnovne škole imaju zaposlenog logopeda, no na pola radnog vremena. Jedan logoped zaposlen je u Domu zdravlja Krapinsko-zagorskežupanije, no on radi s djecom iz čak tri lokalne jedinice (Donja Stubica, Oroslavje i Marija Bistrica). Roditelji su bili primorani tražiti pomoć van županije što je zahtijevalo veće financijske izdatke i veći utrošak vremena (putovanje, duge liste čekanja, izostanci s radnog mjesta, eventualni izostanci djeteta iz predškolskog ili školskog programa).

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: „Logopedski kabinet“ Društva Naša djeca Zabok osnovan je u ožujku 2006. godine u suradnji s Gradom Zabokom u okviru akcije „Grad Zabok – prijatelj djece, a s ciljem pružanja pomoći u razvoju komunikacije kod djece s poremećajima jezično-govorno-glasovne komunikacije te pomoći u adaptaciji na svijet oko njih da bi im se na taj način omogućilo da postanu sretne osobe uključene u život u lokalnoj zajednici. Program je namijenjen prvenstveno djeci s poremećajima jezično-govorno-glasovne komunikacije predškolske i osnovnoškolske dobi na području grada Zaboka te njihovim roditeljima. S korisnicima kabineta, djecom s poremećajima glasovno-govorno-jezične komunikacije i njihovim roditeljima, radi se kontinuirano tijekom cijele godine od ponedjeljka do petka u punom radnom vremenu. Zbog organizacije nastave u jutarnjem i popodnevnom turnusu te vrste i mjesta zaposlenja roditelja, „Logopedski kabinet“ radi tri dana u tjednu ujutro i dva dana u tjednu popodne.

REZULTATI: Glavni rezultati naše prakse odnose se na poboljšanje učinkovitosti u radu s djecom s poteškoćama u razvoju. Smanjilo se vrijeme trajanja terapije za pojedino dijete ovisno o prisutnim teškoćama. Smanjen je broj djece na listama čekanja. Smanjio se broj djece u lokalnoj zajednici kod koje su prisutni poremećaji jezično-govorno-glasovne komunikacije, a koja nisu bila uključena u nijedan oblik tretmana. Djeca su dobila mogućnost korištenja logopedskih usluga na području prebivališta što je direktno utjecalo na smanjenje financijskih izdataka roditelja. Što je najvažnije,

kod djece je uočena povećana razina komunikacijskih sposobnosti, emocionalna stabilnost, socijalna zrelost i uspješnost u socijalnom aspektu komunikacije, motiviranost, povećanje radnih navika, samostalnost u radu te uspješnost u obrazovanju.

POTPORA: Kontinuiranim provođenjem, program „Logopedski kabinet“ postao je prepoznatljiv i vrlo pristupačan čime je povećana zainteresiranost i senzibiliziranost građana, institucija, poslovnih subjekata i medija ne samo unutar lokalne zajednice nego i šire. Mediji su uvelike zainteresirani za rad kabineta. Javnost se dobro upozнала s njegovim radom kroz brojna gostovanja voditeljice na radio emisijama, putem članaka u novinama te prilozima na televiziji.

TROŠKOVI: Grad Zabok osigurao je plaću voditeljici „Logopedskog kabineta“ (profesorici logopedije) direktno iz proračuna kao i prostor u okviru Dječjeg vrtića Zipkica koji je Društvo Naša djeca Zabok adekvatno opremilo, a Grad pokriva troškove režija i održavanja. Donacijama raznih pravnih osoba (banke, osiguravajuća društva, privatne donacije građana/roditelja) osiguran je potreban didaktički dijagnostičko-terapijski materijal. Usluge kabineta besplatne su za svu djecu grada Zaboka te dijagnostika i savjetovanje za svu djecu Krapinsko-zagorske županije, a i šire. Mali broj korisnika, roditelja i djece, koji dolaze van grada Zaboka plaćaju logopedski tretman, a tim novcem pokriveni su troškovi stručnog usavršavanja voditeljice Logopedskog kabineta.

ODRŽIVOST: Planovi za nastavak programa „Logopedski kabinet“ su dugoročni. Društvo Naša djeca Zabok potpisalo je s Gradom Zabokom 2011. godine ugovor o nastavku rada „Logopedskog kabineta“ na vrijeme od pet godina (s mogućnošću produljenja) s kojim se osigurava plaća voditeljici programa. Veliku mogućnost za poboljšanje rada i kvalitete usluga pruža mogućnost korištenja mjere stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa te će se nastojati svaku godinu dana primiti jednog pripravnika – magistra logopedije.

Kontakt osoba:
Jasenska Borovčak

Telefon:
098 9332055

E-mail:
jasenska.borovcak@kr.t-com.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **CRIKVENICA**

Edukacija i informiranje građana o sustavu odvoza otpada

Na cijelom području Grada Crikvenice uveden je individualizirani sustav odvoza otpada gdje svaki korisnik (svako domaćinstvo ili gospodarski subjekt) ima čipiranu kantu ili kontejner, naš sustav čitača na kamionima prilikom svakog pražnjenja kante pojedinog korisnika evidentira to pojedinačno pražnjenje. Paralelno s time krenuli smo u realizaciju nastojanja da se čim više otpada primarno odvaja na samom mjestu gdje nastaje. O broju pražnjnja, količini i vrsti otpada ovisi visina komunalne naknade. Naša najbolja praksa temelji se na realizaciji Plana edukacije i informiranja korisnika naših usluga koji se sastoji od nekoliko segmenata: mjesečno izdavanje info-letka koji se umeće u omotnicu za pismo u kojoj se nalazi račun za korištenje usluga, ažuriranje gradske web-stranice s informacijama o aktivnostima koje provodimo, direktna komunikacija putem elektronske pošte, objavljivanje informacija u stalnoj rubrici u lokalnom mjesečniku „Primorske novine“, objavljivanje informacija u drugim medijima te postavljanje „sandučića za komunikaciju s korisnicima“. Na edukativnom planu provodimo tematske radionice usmjerene na krajnje korisnike tj. građane, te posebne informativne radionice za djecu predškolskog uzrasta te osnovnoškolce.

Kontakt: Snježana Sikirić / 051 451 421 / snjezana.sikiric@crikvenica.hr

Grad: **CRIKVENICA**

Informiranje javnosti : “Suradnja sa građanima”

Građani kao porezni obveznici pune svaki proračun i trebali bi imati utjecaja i na njegovo trošenje. Potrebe su uvijek veće od mogućnosti, a potrebe prepoznaju najbolje sami građani, dok sa druge strane mogućnosti i kapacitete lokalne samouprave najbolje znaju predlagatelji proračuna. Zajednički mogu puno više, nego svatko za sebe. Imajući u vidu navedeno Grad Crikvenica je prvi u RH još 2002. godine organizirao javnu tribinu za sve sudionike u proračunskom procesu koja je bila izuzetno dobro posjećena i na kojoj su prijedlozi građana pretočeni u amandmane koji su kasnije uvršteni u proračun. U konačnici cilj javne tribine jest i dobivanje podrške javnosti vezane uz strateška proračunska opredjeljenja, te na taj način lakše donošenje proračuna od strane predstavničkog tijela. Da promjenom vlasti ne bi izostalo predstavljanje prijedloga proračuna

javnosti, obvezu održavanja javne tribine ugradili smo u poslovnik o radu Gradskog vijeća. S obzirom da je važno da građani imaju informaciju o konačnom dokumentu na pregledan i jasan način, po donošenju proračuna Grad izdaje brošuru PRORAČUN U MALOM koju besplatno dostavlja svim kućanstvima.

Kontakt: Snježana Sikirić / 051 451 421 / snjezana.sikiric@crikvenica.hr

Grad: **ČAKOVEC**

“Alkohol nije cool”

Recentna znanstvena i medicinska istraživanja pokazuju da visok postotak populacije učeničkog uzrasta često konzumira alkoholna pića. Postaje jasno da svi čimbenici u društvu moraju sudjelovati u suzbijanju alkoholizma mladih osoba. Stoga je Vijeće za prevenciju Grada Čakovca pokrenulo akciju “Alkohol nije cool” nastojeći skrenuti pozornost na sigurnost i zaštitu mladih i to ponajprije edukacijom i upozoravanjem na štetne posljedice konzumiranja i trošenja alkoholnih pića prilikom zabavljanja u ugostiteljskim objektima. Sudionici projekta će timskim djelovanjem težiti senzibiliziranju javnosti spram ovog važnog socijalnog i zdravstvenog problema, a ugostiteljskim objektima, trgovinama i trgovačkim centrima koji će dobrovoljno sudjelovati u provedbi projekta dodijelit će se posebna priznanja – certifikati, te će im se omogućiti besplatna medijska promidžba.

Kontakt: Ivica Pongrac / 040 314 961, 098 241 875 / ivica.pongrac@cakovec.hr

Grad: **ČAKOVEC**

KAČA I i KAČA II

Čakovec i Nagykanizsa su pobratimljeni gradovi od 2005. godine, a njihova kulturološka i ekonomska povezanost seže daleko u zajedničku povijest. Unatoče zajedničkoj povijesnoj pozadini, suradnji i zajedničkim

Ostale nominirane prakse

projektima, povezanost među građana oba grada još uvijek nije dostigla zadovoljavajuću razinu. Postojala je potreba za povećanjem promicanja kulturnih vrijednosti, turističke ponude i vijesti između organizacija civilnog društva, starih tradicijskih zanata te građana prekograničnog područja Hrvatske i Mađarske. Projektima KAČA I i II razradili smo nove ideje suradnje između građana Grada Čakovca i Nagykanizse, zatim organizacija civilnog društva kroz razmjenu kulturnih običaja, prezentacija starih tradicijskih zanata. Povezali smo lokalne medije u svrhu uspostavljanja mreže radi boljeg razumijevanja kulturnih različitosti i sličnosti oba područja te organizirali prekogranične turističke posjete sa ciljem promocije kulturnih i turističkih sadržaja našeg područja. Neke od ostvarenih aktivnosti su bile Tjedan Hrvata u Nagykanizsi, Festival Krafni, Fašnik u Čakovcu, Proljetni festival umjetnosti i Festival plesa.

Kontakt: Damira Vresk / 040 311 230 / damira@cakra.hr

Grad: **ČAKOVEC**
Coolijada

U okviru projekta „Coolijade“, dana maturanata koji se svake godine obilježavaju povodom završetka srednjoškolskog obrazovanja, na javnim površinama grada Čakovca nastoji se smanjiti remećenja javnog reda i mira od strane (učenika) maturanata, i uzročno posljedično ispijanja alkohola na javnim površinama te oštećivanja urbane opreme i komunalne infrastrukture. Rješavanju problema potom se pristupilo temeljito te je 3 mjeseca prije završetka škole formiran organizacijski odbor za obilježavanje manifestacije nazvane „Coolijada“ u koji su ušli predstavnici Županije, Grada policije, ravnatelji svih srednjih škola s područja međimurske Županije, te predstavnik medija. Svaki član odbora zadužen je za dio organizacijskih poslova; ravnatelji na čelu s razrednim nastavnicima organiziraju povorku pod pratnjom policije i zaštitara koja prolazi centrom grada i predstavlja se građanima. Za praćenje stanja i nadzora u zadnjem tjednu, organiziraju se roditeljske ophodnje u suradnji s policijom, komunalnim redarima i zaštitarima, a druženje maturanata omogućeno je

u jednom dijelu Parka, pod nadzorom (diskretnim), svih službi i roditelja, sa organiziranim sanitarnim čvorom, dovoljnim brojem privremenih kanti za otpad, tako da građani nisu onemogućeni u korištenju javnih površina, nisu izloženi ispadima pojedinaca i drugim negativnostima koje se događaju u drugim sredinama.

Kontakt: Ivica Pongrac / 040 314 961, 098 241 875 /
ivica.pongrac@cakovec.hr

Grad: **DUBROVNIK**
Aplikativno rješenje za podnošenje prijedloga za II. Izmjene i dopune PPU-a Grada Dubrovnika

Aplikaciju koju je uveo i koristi u praksi Grad Dubrovnik rješava pitanje pripreme i distribucije dokumentacije u postupku izrade dokumenata prostornog uređenja (PPU, GUP, DPU, UPU). Naime, pri postupku donošenja prostorno-planske dokumentacije potrebno je u određenim fazama izrade dostaviti na uvid prostorna rješenja građanima (Javni uvid) kao i omogućiti pregled za cijelo vrijeme izlaganja te prikupiti povratne informacije (prijedloge/zahtjeve). Također je potrebno dokumentaciju dostaviti i stručnim službama (Prethodna rasprava, Javni uvid i prije donošenja konačnog prijedloga). Navedeno je iziskivalo veliki utrošak vremena na pripremu dokumentacije, velike količine materijala (zbog ispisa i snimanja na CD/DVD) te veliki trošak materijala (papiri, tinta/toneri, popratni materijali, trošak slanja i/ili dostave). Aplikativno rješenje Grada Dubrovnika omogućava rješavanje tih procesa besplatno te digitalno putem interneta. To ga u prvom redu čini jednostavnijim te financijski isplativijim: bitno je smanjen utrošak vremena za distribuciju dokumentacije, nema potrebe za ispisom velikih količina dokumentacije (ušteda materijala više od 95%, ušteda papira više od 95%), ekološki je prihvatljivo te energetski efikasno (manje snimljenih medija, manji utrošak energije zbog pripreme količinski manje fizičke dokumentacije) te su sami troškovi distribucije manji.

Kontakt: Franjo Barišić / 020 351 837 / fbarisic@dubrovnik.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **KOPRIVNICA**

Active Access: Aktivno kretanje za aktivan život

Potpisivanjem Sporazuma gradonačelnika Grad Koprivnica prihvatio je obvezu smanjenja potrošnje resursa za najmanje 20 % , kao i adekvatno smanjenje emisija stakleničkih plinova. Jedan od najvećih zagađivača, kao i proizvođača emisija je promet kojemu se u našoj zemlji ne pridaje posebna važnost. Dugogodišnja usmjerenost na automobilski promet dovela je do određenih prostorno-planskih, organizacijskih i prometnih uvjeta u kojima je bez obzira na veličinu i smještaj grada cjelokupni prometni sustav prilagođen korištenju automobila. Problem prevelike uporabe automobila u središtu grada, koji rezultira u prometnim gužvama i zastojsima, posebno je uočljiv u vrijeme odlaska na posao i povratka s posla, te početka nastave u školama. Upravo su kratka putovanja gradom energetski najmanje učinkovita. Dokazano je da vožnja u prometnoj „špici“ , uz česta kočenja i stajanja na raskršćima te mijenjanja brzine troše najviše goriva i najviše ugrožavaju kvalitetu zraka, uz najveći stupanj štetnih emisija. Na području putovanja na posao i u školu, izrađeno je sedam prometnih planova škola, poduzeća te gradske uprave. Izradile su sve tri osnovne škole te Centar za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju Podravsko sunce. Zahvaljujući opsežnoj analizi prometne situacije od strane učenika, osoblja, roditelja i prometne policije, utvrđene su prepreke većoj prometnoj održivosti, odnosno barijere koje su uzrokovale značajno smanjenje postotka djece koja u školu idu pješice ili biciklom. Djelomičnim otklanjanjem barijera u prostoru, te posebno snažnom kampanjom promocije hodanja i biciklizma za školsku populaciju koja se provodila tijekom tri godine (2009.-2012.) ostvaren je značajan porast aktivnih putovanja od 0-14% ukupno u svim školama.

Kontakt: Vesna Željeznjak / 048 279 555 / grad.koprivnica@koprivnica.hr

Grad: **PULA**

E-Uprava

Uvođenje modela upravljanja dokumentima u elektroničkom obliku (elektronički potpis), predstavlja revolucionaran aspekt u radu javne administracije i upravljanja. Proučavanjem gradskom modela zaključilo se da je potrebno uvesti modernizaciju u sustavu upravljanja i donijeti neka rješenja koja će ubrzati procedure, uštediti potrošni materijal – papire - u vidu osvješenog ponašanja prema prirodi i njenim resursima

te unaprijediti sustav u korist građana kako bi im se javne usluge učinile pristupačnijima, te radi racionalnijeg korištenja proračunskih sredstava i kvalitetnijeg pružanja usluga. Odustajanjem od papirnate birokracije u gradskoj upravi, Grad Pula je postala prva javna uprava u Hrvatskoj koja je u potpunosti prešla na e-poslovanje. Kako bi građanima približili rad gradske uprave, te povećali dostupnost informacija i transparentnost, na službenim stranicama Grada Pule (www.pula.hr) uvedeni su on-line servisi, pod zajedničkim nazivom „eUsluge“. Korištenjem servisa eUsluge građani mogu brzo i jednostavno uspostaviti komunikaciju sa gradskom upravom, slati zahtjeve, pratiti njihovo rješavanje i preuzimati elektroničke isprave direktno putem Interneta.

Među spomenutim uslugama koje pruža ovakav inovativni model administrativnog upravljanja su i eKonzultacije, jedan od načina uključivanja građana u proces donošenja odluka korištenjem novih informacijskih tehnologija.

Kontakt: Davor Sebastijan / 052 371 906; 099 31 78 840 / davor.sebastijan@pula.hr

Grad: **RIJEKA**

Rijeka pliva

Kako bi riješio problem učenika neplivača, kojih je u praksi uistinu veliki broj (u prosjeku je svake godine na inicijalnom testiranju evidentirano 45% neplivača) Grad Rijeka odlučio je uvesti besplatnu obuku plivanja u suradnji s Plivačkim klubom “Primorje - Croatia osiguranje”, a u trajanju od deset i više sati. Projekt je pokrenut u listopadu 2008. godine, korisnici su svi učenici 2. razreda osnovnih škola Grada Rijeke, a u projekt se godišnje uključuje oko 1000 učenika. Ovim Projektom smanjuje se broj neplivača te se na takav način spašavaju životi i utječe na prevenciju utapljanja. Učenici koji u desetosatnoj obuci ne nauče plivati imaju neograničen broj besplatnih sati obuke plivanja tijekom ljetnih mjeseci o trošku Plivačkog kluba.

Kontakt: Katarina Jusup Dodig / 099 66 07 470 / katarina.jusup.dodig@gmail.com

Ostale nominirane prakse

Grad: **RIJEKA**

“Misli globalno , djeluj lokalno – DAN AKCIJE”

Temeljni cilj ovoga projekta je pružanje mogućnosti mladim ljudima između 14 i 19 godina da razviju sposobnosti potrebne za aktivno sudjelovanje u procesima donošenja odluka na lokalnoj razini. Naime utvrđeno je da mladi ljudi (srednjoškolci) jednostavno nemaju priliku upoznati rad lokalne samouprave i način na koji ona funkcionira. Ovim projektom pruža im se mogućnost da uz obučene mentore-volontere osmisle projekt na određenu temu koristeći resurse Grada Rijeke (uredi, kompjuteri, suradnja s djelatnicima Grada Rijeke itd.) te isti prezentiraju na zajedničkoj sjednici gdje razvijaju vještine prezentiranja, zagovaranja i lobiranja. Po odabiru najboljeg projekta pobjednička grupa srednjoškolaca, uz financijsku i tehničku podršku Grada Rijeke i mentora udruge DELTA, provest će pobjednički projekt te isti prezentirati u javnosti. Ovaj projekt Grad Rijeka u suradnji s Udrugom GONG i DELTA provodi već petu godinu zaredom i isti je izuzetno uspješan. Naime srednjoškolci grada Rijeke iz 15-tak srednjih škola prilikom realizacije ovog projekta imaju priliku upoznati način rada lokalne samouprave te procese planiranja, pripreme, prezentacije i realizacije projekta.

Kontakt: Maja Tatalović / 051 209 615 / maja.tatalovic@rijeka.hr

Grad: **RIJEKA**

Riječki program lokalnog partnerstva

Lokalna samouprava u odnosu na svoje mogućnosti ne može ispuniti sva očekivanja stanovništva. Stoga je utvrđena potreba neposrednog učešća mjesnih odbora, grupa građana i nevladinih udruga na manjim zahvatima u komunalnoj infrastrukturi radi lakšeg zadovoljavanja dijela potreba koje građani imaju u svojoj lokalnoj zajednici. Prioriteti i proračunska sredstva u rješavanju zahvata komunalne infrastrukture ponekad se ne podudaraju sa svim željama i potrebama stanovništva, a projekt Riječkog programa lokalnog partnerstva omogućava rješavanje upravo takvih potreba, onih koje bi se riješile znatno kasnije. Riječki program lokalnog partnerstva je program koji omogućava da se neposrednim sudjelovanjem građana, udruga i mjesnih odbora u suradnji s Gradom Rijekom brže i ekonomičnije riješi dio potreba stanovnika u uređenju manjih javnih površina (parkovi, dječja igrališta, drvoredi, cvjetne gredice, neuređene zelene površine, manji divlji deponiji...). Ovim projektom grupama građana, udrugama i

vijećima mjesnih odbora pruža se prilika da uz manju financijsku potporu Grada (do 30.000,00 kn po projektu) te svojim osobnim angažmanom i angažmanom lokalne zajednice (bilo donacijama, sponzorstvom ili volonterskim radom) riješe upravo gore navedene potrebe brže, efikasnije i na zadovoljstvo njih samih ali i grada u cjelini. Pravo prijave na natječaj za dobivanje potpore imaju vijeća mjesnih odbora, udruge i grupe građana.

Kontakt: Mladen Vukelić / 051/209 471 / mladen.vukelic@rijeka.hr

Grad: **RIJEKA**

Obilježavanje Međunarodnog dana volontera

Grad Rijeka kontinuirano godinama podržava aktivnosti koje doprinose daljnjoj promociji volonterstva. Kako je to jedan segment koji je dugo godina bio zanemaren u Republici Hrvatskoj, Grad Rijeka u suradnji Udrugom za razvoj civilnoga društva “SMART” iz Rijeke provodi niz aktivnosti u cilju promocije volonterstva i to u okviru projekta “Obilježavanje Međunarodnog dana volontera”. Ovaj projekt je zamišljen kao projekt s raznim aktivnostima koje između ostalog uključuju promociju volonterstva u udrugama i ustanovama na području grada Rijeke i to predstavljanjem rada istih na štandu na Korzu, organiziranjem volonterskih akcija u gradu Rijeci (uređenje dječjih vrtića, osnovnih škola, domova za nezbrinutu djecu, domova starijih osoba itd.), te proglašenjem volontera godine na području Grada Rijeke i PGŽ-a. Sve aktivnosti zamišljene su da promoviraju volonterstvo u lokalnoj zajednici te učine dostupnim informacije svim zainteresiranim građanima za volontiranje kao i organizatore volontiranja o potencijalnim volonterima.

Kontakt: Maja Tatalović / 051 209 615 / maja.tatalovic@rijeka.hr

Grad: **RIJEKA**

USSUD: Podizanje standarda studenata u području kulture

Polazeći od činjenice da je grad Rijeka sveučilišni centar Primorsko-goranske županije koji broji oko 20.000 studenata (19.663, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2010. godina), te da je pitanje kulturne politike prema mladima važan segment društvenog razvoja, Odjel gradske uprave za kulturu grada Rijeke i Sveučilište u Rijeci zajednički su inicirali projekt pod nazivom “USSUD” kao nastavak projekta “Kultivator” i Sveučilišnog projekta “Rijeka- gradu kojem vrijedi studirati”. Prethodno provedeno istraživanje pokazalo je da su mladi nedovoljno prisutni u

Ostale nominirane prakse

kulturnom životu grada, bilo kao konzumenti i kreatori kulture, te da njihove želje i problemi nisu dovoljno artikulirani, a time ni prepoznati prilikom stvaranja kulturnih politika. Projektom je stvorena platforma za debatu, konzultacije, aktivno sudjelovanje i informiranje o pitanjima kulturnih politika prema mladima na lokalnoj razini te njihovo pretakanje u konkretne mjere i akcije u budućnosti. Projekt USSUD dao je priliku mladima da, bez obzira na svoje kulturološke i druge razlike, identificiraju zajedničke vrijednosti koje žele da budu zastupljene kroz kulturne programe i akcije za mlade. Aktivnosti projekta posebno su potakle mlade da budu aktivni sudionici u svojim zajednicama i da aktivno pridonese stvaranju kulturnih politika koje izravno utječu na kvalitetu njihovog života i izgradnju zajednice na području Grada Rijeke i županije. Sve aktivnosti zamišljene su da promoviraju volonterstvo u lokalnoj zajednici te učine dostupnim informacije svim zainteresiranim građanima za volontiranje kao i organizatore volontiranja o potencijalnim volonterima.

Kontakt: Irena Kregar Šegota / 051 209 226 / irena.kregar-segota@rijeka.hr

Grad: **RIJEKA**

Elektronički sustav iRazmjene

Elektronički sustav iRazmjene nastoji ubrzati proces izdavanja rješenja u postupcima koji zahtijevaju dokumente drugih tijela. U dosadašnjem načinu rada u postupcima koji zahtijevaju dokumente drugih tijela, problem je bio u tome što su korisnici, da bi ostvarili neka prava iz socijalne pomoći, trebali samostalno na MUP-u ishoditi uvjerenje o prebivalištu i donositi ga na šalter u Gradu. Elektronički sustav iRazmjene ubrzava proces izdavanja rješenja u postupcima koji zahtijevaju dokumente drugih tijela te omogućava automatizaciju razmjene podataka i osigurava odgovarajuću razinu sigurnosti razmjene podataka i autorizacije te omogućava integraciju s postojećim aplikativnim rješenjima. Ovakvo rješenje uvodi nove ideje i informatičke tehnologije u postojeće poslovne procese odjela gradske uprave. Sustav iRazmjene je uveden u Odjel za zdravstvo i socijalnu skrb u 2012. g. na način da se preko OIB-a potencijalnog korisnika socijalnih prava, kroz elektronički sustav, dolazi do podataka o njegovom prebivalištu, čime je potreba korisnika za ishođenjem papirnatog uvjerenja o prebivalištu nestala.

Kontakt: Željko Jurić / 051 209 634 / zeljko.juric@rijeka.hr

Grad: **SLAVONSKI BROD**

Gradska blagajna Grada Slavenskog Broda

Gradska blagajna je projekt kojim je Grad Slavonski Brod na jednom mjestu, prvi u Hrvatskoj, omogućio plaćanje računa svih gradskih komunalnih poduzeća i službi bez naknada, donoseći time sugrađanima značajne novčane uštede što prepoznaju i drugi gradovi. Gradska blagajna je smanjila troškove građanima. Građani na jednom mjestu plaćaju račune svih gradskih komunalnih poduzeća i Grada Slavenskog Broda, čime se izbjeglo plaćanje na više mjesta i plaćanje provizije. Zajedničkim projektom gradskih komunalnih poduzeća i Gradske uprave obuhvaćen je veći broj zajedničkih korisnika usluga, a bitno su reducirani troškovi za Gradsku upravu i komunalna poduzeća kao davatelja usluga, te građana kao primatelja odnosno krajnjih korisnika. Gradska blagajna započela je sa radom u ožujku 2010. godine, a korisnici projekta su svi građani Grada Slavenskog Broda, kao i građani županije koji koriste usluge Grada Slavenskog Broda i gradskih komunalnih poduzeća.

Kontakt: Davor Rogić / 035 217 042 / davor.rogic@slavonski-brod.hr

Grad: **SLAVONSKI BROD**

Servis 48

Servis 48 je javno dostupna stranica Grada Slavenskog Broda kojom želimo potaknuti građane Slavenskog Broda na sudjelovanje u stvaranju boljeg i ljepšeg života u našem gradu. Servisom 48 pokušava se povećati preglednost djelovanja Gradske uprave i stručnih službi, javnih poduzeća i drugih sudionika u pružanju usluga i obavljanju djelatnosti od interesa za stanovnike grada. Servis je pokrenut s ciljem neposredne komunikacije sa sugrađanima u rješavanju svakodnevnih životnih problema. Putem telefona i web stranice, građani mogu postavljati pitanja i davati prijedloge iz područja nadležnosti Grada i gradskih trgovačkih društava i ustanova, od gradnje i održavanje komunalne infrastrukture, graditeljstva, do zaštite okoliša, održavanja čistoće, opskrbe plinom, vodom i druga, na koja će dobiti odgovor u roku od 48 sati.

Servis 48 na brži i učinkovitiji način rješava svakodnevne probleme i zahtjeve s kojima se građani svakodnevno susreću (jednostavnije se prijavi kvar ili neka druga potreba, građani predlažu rješenja, daju sugestije) te se ostvaruje se neposredna komunikacija između građana i Gradske uprave.

Kontakt: Davor Rogić / 035 217 042 / davor.rogic@slavonski-brod.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **SOLIN**

Vijeće za prevenciju kriminaliteta

Prema analizama provedenim u 2009. godini koje su se fokusirale na aktivnosti institucija i civilnih udruga na lokalnoj razini, ukazala se potreba smislenog povezivanja kako bi se postojeći lokalni kapaciteti pravilno koristili i usmjerili prema stvarnim potrebama sigurnosti zajednice. Osnovni sigurnosni problemi koji su se iskristalizirali kroz ankete su bili su obiteljski problemi koji rezultiraju porastom obiteljskog nasilja i ostavljaju dugoročne posljedice na pojedinca, obitelj i zajednicu, suvremene ovisnosti – (ovisnosti o drogama, alkoholizam mladih, dostupnost alkohola bez obzira na zakonske odredbe), kladionice i kockarnice te vandalizam javnih površina. Osnivanje solinskog Vijeća za prevenciju kriminaliteta omogućilo je institucijama i građanima da prepoznaju trendove i opasnosti za sigurnost sredine u kojoj živimo te skraćivanje vremena potrebnog da se problem prepozna, ubrzavanje reakciju i omogućavanje cjelovitosti zahtjeva prema mjerodavnima. Također, potiče se svijest građana o problemima kriminaliteta transparentnim i otvorenim pristupom kao i zajedničkim nastupom partnera kroz tribine i savjetovanja, a i sl., a korist ovakvog pristupa činjenica je da sigurnost i prevencija postaju teme o kojima se javno govori bez nepotrebnih ograda koje onemogućuju građanima da upoznaju pravu sliku svog grada i eventualno pomognu uklanjanju problema.

Kontakt: Slobodan Marendić / 098 464 507 /
prevencija.kriminaliteta@solin.hr

Grad: **VARAŽDIN**

City Volunteers

Već drugu godinu zaredom, Grad Varaždin provodi projekt "City Volunteers". Projekt se financira uz potporu IPA sredstva u okviru programa prekogranične suradnje Slovenija–Hrvatska 2007-2013. Vodeći partner projekta je grad Maribor. Projektom „City Volunteers“ želi se ojačati prekogranična suradnja, razvoj ljudskih potencijala te regionalni razvoj. Glavni ciljevi projekta su: osigurati potporu organizacijama i udrugama koje se bave volonterizmom kao i pojedincima koji se odlučuju za volonterski

rad u slovensko hrvatskoj prekograničnoj regiji, te osigurati sistemski pristup volonterstvu na slovenskoj i hrvatskoj strani, omogućiti bolju iskoristivost postojećih kapaciteta (ljudski potencijali, materijali, oprema, infrastruktura) s većom organiziranošću resursa, te boljom dostupnošću volonterizma svim stanovnicima u slovensko–hrvatskoj prekograničnoj regiji kao i pridonositi razvoju partnerstva SI-HR prekogranične regije. U projektu „City Volunteers“ sudjeluju volonterske udruge i pojedinci koji daju kontinuirani doprinos razvoju civilnog društva i poboljšanju kvalitete života sredine u kojoj žive. Njihov značajan doprinos zajednici Grad Varaždin odavno je prepoznao dodjeljivanjem sredstava za rad ili osiguranjem prostornih uvjeta za njihove aktivnosti.

Kontakt: Jelena Zrinski Berger / 042 658 022 / jelena.zrinski@varazdin.hr

Grad: **VELIKA GORICA**

Cuga je tuga

Kampanja Cuga je tuga je kampanja protiv konzumiranja alkohola među mladima. Pokrenuli smo ju sa željom da djelujemo na jedan društveni problem koji postoji među mladima, kako na razini Hrvatske, tako i u našoj lokalnoj zajednici. To je potvrđeno rezultatima istraživanja „Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika na području Grada Velike Gorice u svrhu planiranja aktivnosti za djecu i mlade“ koje je provedeno u sklopu Programa prevencije društveno neprihvatljivih ponašanja djece i mladih Grada Velike Gorice. Ovaj projekt predstavlja novi pristup rješavanju problema jer smo prvi put pokrenuli društveno korisnu kampanju koja je usmjerena svim građanima te je vidljiva i prepoznatljiva u lokalnoj zajednici. Kampanja utječe na odrasle građane na način da ih potiče na odgovorno ponašanje kada se radi o prodaji i konzumiranju alkohola. S druge strane, kampanja uključuje djecu i mlade u različite aktivnosti s ciljem da mladi vrše pozitivan međusobni utjecaj i da promišljaju o učincima konzumiranja alkohola. Kampanja upozorava na štetne posljedice konzumiranja alkohola i poziva na zabavu i druženje bez konzumiranja alkoholnih pića. Kampanju prate i programi namijenjeni djeci, roditeljima i odraslima koji rade s djecom sa ciljem promjene pozitivnih stavova prema pijenju alkohola, jačanju socijalnih vještina i pronalaženju djelotvornih načina rješavanja problema.

Kontakt: Arijana Mataga Tintor / 01 62 69 917 / mladi@gorica.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **VIROVITICA**

Gradski vrtovi

Cilj projekta je osigurati mogućnost obrade vrtova osobama slabijeg imovinskog statusa. Tijekom 2012. u projekt je bilo uključeno 17 obitelji kojima su osigurana sredstva za uređenje vrtova i sjeme za sadnju. Na ovaj način osiguravamo stanovnicima našeg grada da bez izdvajanja dodatnih sredstava stvaraju nove vrijednosti i na taj način si olakšaju zadovoljavanje svojih dnevnih potreba. Korisnicima su osigurane parcele u iznosu od 400 m², koje smo uredili, preorali te osigurali sjeme za sadnju te dovoljnu količinu umjetnog gnojiva. U budućnosti planiramo nastaviti s ovom praksom i povećavati ukupan broj korisnika.

Kontakt: Robert Cenger / 033 85 18 59 / protokol@virovitica.hr

Grad: **VIROVITICA**

Gradska blagajna

Grad Virovitica ima 7.500 obveznika komunalne naknade i ostalih davanja (komunalna naknada, porezi, stanovi sa stanarskim pravom – otkup stana, najam stana usluge vrtića, Glazbene škole, priključci na komunalnu infrastrukturu, komunalni doprinos, porez na kuće za odmor, dramski studio, skupljanje i odvoz komunalnog otpada, vodoopskrba i odvodnja, plin, parkiranje itd.). Problem je nastao kod plaćanja navedenih usluga jer se određena trgovačka društva Grada Virovitice nalaze na različitim i udaljenim lokacijama, što je rezultiralo time da su građani plaćali svoje obveze na njihovim blagajnama, točnije, na četiri blagajne sa četiri zaposlena djelatnika. Grad Virovitica dogovorio je s trgovačkim društvima zatvaranje njihovih blagajni umjesto kojih je osnovao Gradsku blagajnu (s dva zaposlenika) gdje građani mogu platiti sve obveze na jednom mjestu.

Kontakt: Đurđa Aragović / 033 722 367

Grad: **VIROVITICA**

Komunalni info-centar

Komunalni info-centar rješava problem komunikacije sa građanima grada Virovitice, a vezano za pitanja održavanja komunalne infrastrukture, izgradnju određenih objekata koje građani smatraju potrebitim, poboljšanje rada i učinkovitosti Gradske uprave na koju građani skreću pozornost,

poboljšava se suradnja između Grada Virovitice, službenika i građana, odnosno korisnika usluga Grada, kao i trgovačkih društava. Problem nedovoljne komunikacije s građanima je utjecao na preko 20 000 stanovnika grada Virovitice, a posljedice su bile nezadovoljstvo građana koje nikako nije u interesu gradskoj upravi. Stoga je Grad razradio mehanizam koji omogućava direktnu i dvosmjernu komunikaciju svakog stanovnika Grada Virovitice sa Gradskom upravom, gradskim tvrtkama i institucijama. Uvođenjem Komunalnog info-centra otvoren je telefon na koji građani imaju pristup 24 sata i u svakom trenutku mogu javiti svoju pritužbu, prigovor, odnosno prijaviti nedostatak ili potrebu za popravkom, izgradnjom ili uređenjem komunalne infrastrukture koje uoče u svojoj sredini, ulici, naselju, centru grada na javnoj rasvjeti, cestama, nogostupima, javnim površinama, drveću, parkiralištima, fasadama, vodovodu, kanalizaciji, plinu itd.

Kontakt: Marijo Klement / 033 722 023

Grad: **VIROVITICA**

Knjižica „Ja volim svoj grad“

Istraživanje provedeno 2003. pokazalo je da su građani Virovitice kao jedan od najvećih tadašnjih problema isticali neupućenost u provedene i planirane projekte na području grada. U to doba većina stanovnika grada nije imala pristup internetu, te se Grad odlučio na izdavanje informativne knjižice “Ja volim svoj grad” koja će sadržavati informacije o aktivnostima Gradske uprave te projektima koji se provode na području grada. Osim toga knjižica ima i edukativni karakter, te se u njoj može pronaći adresar udruga i ustanova na području grada, kalendar događanja, crtice iz povijesti grada, adresar predsjednika mjesnih odbora, krata biografije poznatih Virovitičana i sl. Svako kućanstvo jednom godišnje dobije knjižicu na svojoj kućnu adresu uz račun o komunalnoj naknadi.

Kontakt: Robert Cenger / 033 851-859 / protokol@virovitica.hr

Grad: **VUKOVAR**

Asistenti u nastavi

Asistent u nastavi oblik je podrške polaznicima dječjih vrtića i učenicima s posebnim obrazovnim potrebama koji su uključeni u redovan sustav odgoja i

obrazovanja. Učitelji i odgajatelji nisu dovoljno obučeni za specifičnost rada s ovom populacijom i često im uz najbolju volju ne znaju pružiti neophodnu podršku. U gradu Vukovaru živi značajan broj djece s posebnim obrazovnim potrebama koji pohađaju vrtić i osnovnu školu.. Kako bi uspješno završili svoje školovanje oni moraju raditi uz asistente koji im pomažu i prolaze obrazovni program uz njih. Na inicijativu gradonačelnika Grada Vukovara pokrenuta je velika humanitarna akcija „Solidarnost za Vukovar“ s ciljem prikupljanja financijskih sredstava za upošljavanje asistenata u nastavi koji će raditi s djecom s posebnim obrazovnim potrebama. Kampanja je imala za cilj senzibiliziranje i uključivanje medija i građanki i građana te cjelokupne javnosti u našu ideju. Grad je pokrenuo nekoliko povezanih događanja (koncerata, priredbi, sportskih događanja, obraćanje gospodarskom sektoru) na kojima su se prikupila sredstva za ovaj plemeniti cilj, te je osiguran dovoljan broj asistenata za djecu s posebnim obrazovnim potrebama.

Kontakt: Dejan Nađ / 032 456 543 / dejan.nad@vukovar.hr

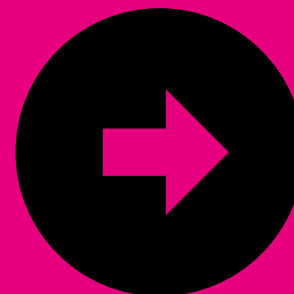
Grad: **ZAGREB**

Edukacija mladih generacija i suradnja sa udrugama civilnog društva u stručnom obrazovanju i promociji OIE, racionalnom korištenju energije i zaštiti klime i okoliša

Iskustva europskih zemalja pokazuju da je osnovni preduvjet učinkovitog korištenja energije te povećane uporabe obnovljivih izvora energije njihovo ugrađivanje u vrijednosni sustav široke javnosti, za što je najbolje započeti sa mladima. Odgoj i obrazovanje za održivi razvoj, očuvanje okoliša i racionalno korištenje energije treba započeti od ranog djetinjstva. Edukaciju mladih generacija započeli smo sa prvim Zagrebačkim energetske tjednom koji je održan 2010. Kako bi potaknuli zainteresiranost najmlađih o temama energije i klime, izradili smo niz edukativnih materijala (pripručnika, brošura, knjiga, bojanki...) namijenjenih djeci predškolskog uzrasta i osnovnoškolcima, a koji obrađuju teme zaštite okoliša i energetske učinkovitosti. Također, izradili smo i brošuru o korištenju obnovljivih izvora energije namijenjenu malim i srednjim poduzetnicima. Uz to, financijski smo potpomogli rad 15 udruga koje se bave ovo tematikom, te sufinancirali nekoliko konferencija, seminara i edukacija koje su usmjerene na korištenje obnovljivih izvora energije.

Kontakt: Marijan Maras / 01 6585 001 / marijan.maras@zagreb.hr

PRAKSE – KATEGORIJA: PREDŠKOLSKI ODGOJ

Najbolja praksa

Grad: **PULA**

Naziv istaknute prakse: **“E-Vrtići”**

PROBLEM: Komplikirani postupak upisa djece u vrtiće, kontrola i vođenja evidencije upisane djece te povećanje zahtjeva roditelja za novim smještajem djece.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Grad Pula je stvorio informatički sustav jedinstvenog upisa u vrtiće: e-Vrtići. Program predškolskog odgoja na području Grada Pule provode 2 predškolske ustanove (25 objekata) kojima je osnivač Grad Pula i 23 predškolske ustanove drugih osnivača, tzv. privatnih vrtića, sa gotovo 2200 djece smještenih u 48 lokacija. Sustav e-Vrtića obuhvaća sve dječje vrtiće bez obzira na osnivača (tzv. gradske i privatne), a roditeljima se osigurava ista cijena predškolskih programa bez obzira radi li se o upisu u gradski vrtići ili privatni vrtići. Osim toga, inovacije su to što se roditelji prijavljuju za upis samo na jednom Upisnom punktu za 3 različite predškolske ustanove prema vlastitom izboru, bodovni kriteriji za upis se objavljuju javno prije početka upisa, prioritarna upisna lista je također javno objavljena na internetu, upisivanje je digitalno (preko aplikacije e-Vrtić), a bodovanje vrši jedinstveno Povjerenstvo po potpuno istim kriterijima za private i javne vrtiće. Važno je spomenuti da je projekt integriran s informacijskim sustavom MUP-a za automatsko i besplatno provjeravanje OIB-a kao prvi i trenutno jedini grad u Hrvatskoj što uvelike olakšava proces upisa roditeljima, kako financijski, tako i logistički.

REZULTATI: Temeljni rezultat je moderniziranje, poboljšanje, pojednostavljenje i pojeftinjenje predškolskog servisa Grada Pule, te omogućavanje transparentnog, centraliziranog i javnog upisa u sve predškolske ustanove. Također, sustav e-Vrtići omogućava i jednostavniji prelazak iz jednog vrtića u drugi bez obzira na osnivača vrtića, pravo na neograničavajući izbor dječjeg vrtića, a lista neupisane djece je smanjena sa stotinjak na nula.

POTPORA: Ravnatelji predškolskih ustanova i direktni korisnici – roditelji su u potpunosti prihvatili i pohvalili sustav E-Vrtići prvenstveno zbog jednostavnosti i transparentnosti te zbog financijski pristupačnije procedure ostvarivanja prava.

TROŠKOVI: Budžet projekta sastojao se od troškova kupnje i implementacije informacijskog sustava, obuke korisnika, izrade priručnika i pružanje pomoći korisnicima u radu s informacijskim sustavom. Cjelokupni budžet iznosio je 589.360,00 kuna bez PDV-a i u potpunosti je financiran sredstvima iz Proračuna Grada Pule. U gradskoj ustanovi nisu zaposlene nove osobe, kao što nisu zaposlene nove osobe u dječjim vrtićima, provedena je samo edukacija osoba koje imaju pristup bazi e-Vrtići.

ODRŽIVOST: Planira se i daljnji razvoj aplikacije čime želimo daljnjom integracijom s javnim servisima Ministarstava i drugih uprava smanjiti količinu dokumenata prilikom upisa samo na Molbu za Upis te omogućiti uz redovnu prijavu i elektroničku on-line prijavu.

Također, već je pokrenuta dogradnja postojećeg web servisa na način da iduće godine roditelji u prilogu zahtjeva kao obaveznu dokumentaciju ne moraju dostaviti Izvadak iz matice rođenih za dijete.

Kontakt osoba: **Elena Puh Belci**
Telefon: 051 371 933
Telefaks: 051 215 380
E-mail: elena.puh-belci@pula.hr

Istaknuta praksa

Grad: **OPATIJA**

Naziv istaknute prakse: **“Sportske aktivnosti za djecu predškolskog uzrasta – senzibilizacija na sport i prevencija”**

PROBLEM: Posljedice nepravodobnog senzibiliziranja djece i njihovih roditelja na vrijednost bavljenja sportom i učenje „zdravog načina života“, tj. stvaranja navika redovitog uključivanja u fizičke aktivnosti, vježbanje, igru i sl. vidljive se u: nedovoljnom prisutvovanju djece predškolske dobi u programima sportskih udruga koje se bave sportskim aktivnostima za djecu, nedovoljnom interesu roditelja za ove aktivnosti, sve češćoj prekomjernoj težini kod djece kao i sve češćoj pojavi slabe razvijenosti motoričkih sposobnosti kod djece.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Kako je zdravlje djece, kao i preduvjeti za zdravi rast i razvoj djece prioritet Grada Opatije (obzirom da Grad nosi titulu Grada Prijatelja djece i titulu Zdravoga grada) smatrali smo da navedenim problemima treba pristupiti dovoljno rano. Klub za športsku rekreaciju Gorovo u suradnji s odgojiteljicama, stručnim timom te roditeljima provodi slijedeće aktivnosti u sklopu redovnog programa Dječjeg vrtića Opatija tokom cijele godine:

- provedba ispitivanja motoričkih sposobnosti djece – redovito testiranje i sustavno praćenje (mjerenje težine, visine, testiranje motoričkih sposobnosti)
- organizirano zimovanje za djecu zainteresiranih roditelja – organiziran aktivni i zdravi odmor za djecu na skijalištima uz pratnju voditelja KŠR Gorovo
- škola plivanja i jedrenja
- organizacija sportskih takmičenja na razini odgojnih skupina, objekta i ustanove
- obilježavanje značajnih datuma – značajni datumi povezani sa zdravim načinom života (Dan zdravlja, Hrvatski olimpijski dan, Europski tjedan mobilnosti i sl.) se posebno obilježavaju raznim predavanjima, natjecanjima, šetnjama i igrama
- organizacija sportskih manifestacija – osim sudjelovanja na dječjoj olimpijadi koja se organizira na nivou Županije, u DVO se u suradnji s KŠR Gorovo organizira i međunarodna olimpijada „Dječji CUP Grada Opatije“, na kojoj sudjeluju i djeca iz Slovenije i vrtića iz okruženja

REZULTATI: Glavni rezultati ove prakse je senzibiliziranost djece za sport, što je razvidno u velikom broju djece u sportskim klubovima na području Grada Opatije. Također, rezultati su vidljivi i u zadovoljstvu djece i roditelja koji rado sudjeluju u svim ovim aktivnostima, njihovom interesu za nove sportske aktivnosti te smanjenju broja djece koja imaju prekomjernu tjelesnu težinu.

POTPORA: Ova praksa je prepoznata i u medijima i kod građana. Djeca i roditelji su zadovoljni, rado sudjeluju te su spremi pomoći oko organizacije, prikupljanja sredstava i jedva čekaju sljedeće aktivnosti.

TROŠKOVI: Grad Opatija financira rad KŠR Gorovo kroz projekte Opatija zdravi grad, u iznosu od 30.000 kuna. Osim toga ovaj program se djelomično financira iz sredstava Dječjeg vrtića Opatija, ali i sponzorstvo raznih privatnih tvrtki za nabavu materijala (hrana, sokovi, voda za djecu za vrijeme manifestacije i sl.).

ODRŽIVOST: Uz navedenu se praksu paralelno provodi i Plan edukacije i informiranja građana o sustavu odvoza otpada i drugim djelatnostima (u organizaciji GKTD „Murvica“), a dugoročno je planiran i veći broj gradskih aktivnosti usklađenih na isti način.

Kontakt osoba: **Danijel Jerman**
Telefon: 051 680 132
Telefaks: 051 701 253
E-mail: danijel.jerman@opatija.hr

Istaknuta praksa

Grad: **KOPRIVNICA**

Naziv istaknute prakse: **“Štedimo, pomažimo i spasimo Zemlju”**

PROBLEM: Nedostatno razvijena ekološka svijest kod djece predškolskog uzrasta, nepovezanost predškolskih aktivnosti sa sličnim aktivnostima koje provode udruge civilnog društva.

RJEŠENJE PROBLEMA/OPIS PRAKSE: Kako bi razvio ekološku svijet kod djece od malih nogu, Dječji vrtić Tratinčica već duži niz godina aktivno provodi ekološki odgoj u svojim skupinama. No odnedavno su svoju ekološku djelatnost proširili i izvan vrtića Tratinčica uspostavljajući suradnju s Gradom, javnim poduzećima kao i civilnim udrugama. Eko-aktivnosti se baziraju na nekoliko akcija koje se provode u vrtiću:

- Suradnja s Udrugom Uzor Hrvatske – Zajedno za djecu i planet Zemlju- prikupljanje otpada, odvajanje „zelenim otocima“
- Suradnja s Udrugom „Bolje sutra“ i Uzor Hrvatske (udruga osoba s invaliditetom): „Recikliram – doniram“, prikupljanje baterija s ciljem kupnje didaktike i opreme za djecu s teškoćama u razvoju
- Suradnja s Komunalcem – zbrinjavanje otpada prikupljenog na „zelenim otocima“ u vrtiću
- Franjevački svjetovni red iz župe Sv. Antuna u Koprivnici – Humanitarna akcija sakupljanja otpadnih plastičnih čepova i poklopaca za Udrugu Oboljeli od leukemije i limfoma
- Kako uštedjeti energiju u ustanovi – promjene na električnim i vodnim instalacijama te edukacija djelatnika
- Odvajanje papira i plastičnih čaša u svim odgojnim skupinama

REZULTATI: Glavni rezultati naše prakse su dizanje svijesti građana Koprivnice o važnosti ekološki prihvatljivog zbrinjavanja otpada, aktivno uključivanje djece u proces prikupljanja i odvajanja otpada te stvaranje navike odgovornog ponašanja prema otpadu, te humanitarna djelatnost. Važno je istaknuti i uštede koje su ostvarene uvođenjem štednih žarulja (5% uštede), štednih sита za slavine i smanjenje nivoa vode u vodokotlićima (15%uštede) te unapređenje sistema grijanja (5%uštede).

POTPORA: Naše aktivnosti su prepoznate kao pozitivne i društveno korisne. Nismo naišli na protivljenje ili otpor javnosti ,dapače, samo na podršku i poticanje na daljnje akcije. Sve akcije su bile medijski popraćene od strane lokalnih medija.

TROŠKOVI: Troškovi koji su nastajali podmirivali su se iz proračuna vrtića, donacijama javnih ustanova i Grada. Važno je istaknuti postojanje jako dobre povezanosti između svih javnih ustanova u gradu, gradske uprave i civilnih udruga. Spremnost za suradnju, dobrovoljnost i volonterstvo je ono što je karakteristično za sve sudionike u projektima. Upravo zbog ovih karakternih kvaliteta osoba koje sudjeluju troškovi su svedeni na najmanju moguću mjeru.

ODRŽIVOST: Nismo upoznati da je naša praksa poslužila kao osnova za pokretanje drugih inicijativa. Usprkos tome ponosni smo na nju, a posebice na sudionike koji odvajaju svoje vrijeme, trud i angažman s ciljem općeg dobra i napredovanja zajednice. Uvjereni smo da će tijekom nastavka školovanja u osnovnoj školi i kasnije, naši mali polaznici iskazati svoju ekološku svijest u školskim projektima i životnim izborima.

Kontakt osoba: **Natalija Kušek**
Telefon: 048 621 358
Telefaks: 048 222 770
E-mail: natalija@tratincica.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **KOPRIVNICE**

Mi smo djeca svoga grada

U odgojnoj skupini Dječjeg vrtića Trantičica primijećen je određen broj djece s problemom pretilosti. Razgovarajući s djecom odgojitelji su uočili problem s prehranbenim navikama djece i orijentaciju prema sjedilačkim aktivnostima (gledanje crtanih filmova i igranje na kompjuteru). Projektom se željelo potaknuti djecu i roditelje na usvajanje ispravnih navika prehrane i kretanja. Tako je određen i cilj projekta: promicanje i osvještavanje ideje kretanja kao stila života s ciljem poboljšanja zdravlja i očuvanja okoliša za sretnu i ljepšu budućnost u svome gradu. Cilj koji je određen uklapao se u cilj projekta Active Access pokrenut od Grada te su se djeca i odgajatelji uključili u njega. Ciljevi projekta su bili promicati kretanje kao stil života, povećati upotrebu bicikla i pješaćenja na kratkim svakodnevnim rutama u gradu, u svrhu poboljšanja zdravlja i očuvanja okoliša omogućiti djetetu sigurno okruženje s aspekta prometnog odgoja, razvoj prostorne percepcije i stjecanje iskustva kretanjem (pokreti u prostoru, snalaženje-orijentacija), te osvijestiti kod djeteta mišljenje da kao „mali“ sugrađanin može sudjelovati u kreiranju i poboljšanju uvjeta života u gradu.

Kontakt: Adrijana Gajski / 099 2440 827 /
djecji.vrtic.tratincica@kc.t-com.hr

Grad: **KOPRIVNICA**

MICEKI ZA PATRIKA (Ako želiš prijatelja, moraš biti prijatelj)

Cilj akcije bio je prikupljanje financijskih sredstava za liječenje Patrika Jagustina, člana naše odgojne skupine „Miceki“, a ujedno i razvijanje empatije i spremnosti na pomoć ljudima koji nas okružuju kao jedne od temeljnih vrijednosti. Problem je bio uzrokovan nepostojanjem financijskih sredstava u obitelji Jagustin za liječenje njihova sina Patrika. Odgojitelji, roditelji i djeca skupine Miceki pokrenuli su humanitarnu akciju. Temeljno polazište cijele akcije bilo je organiziranje radionice s roditeljima i djecom skupine „Miceki“ i izrađivanje raznih predmeta za prodaju na središnjem gradskom trgu. Djeca i roditelji skupine „Miceki su na radionici izrađivali: - čestitke, pozivnice za rođendane, ukrasne teglice za cvijeće, ukrasne vaze, ukrase na štapićima, ukrasna srca i slike *decoupage* tehnikom, kasice za dobrovoljne priloge u svim objektima

vrtića (11 objekata), plakate za humanitarnu prodaju na Zrinskom trgu po svim ustanovama i poduzećima te prikupljali i prodavali plastičnu i staklenu ambalažu. U akciju se uključilo i 36 odgajatelja vrtića Tratinčica koji su također izrađivali ukrasne predmete za humanitarnu prodaju dok su roditelji koji su imali tu mogućnost nastojali senzibilizirati razne tvrtke da svojim prilogom sudjeluju u našoj akciji.

Kontakt: Adrijana Gajski / 099 2440 827
/ djecji.vrtic.tratincica@kc.t-com.hr

Grad: **RIJEKA**

Uvjerenje o Prebivalištu

Program predškolskog odgoja u gradu Rijeci provodi se u Dječjem vrtiću Rijeka, čiji je osnivač Grad Rijeka i u 8 ustanova predškolskog odgoja čiji su osnivači fizičke i pravne osobe te vjerske zajednice. U redoviti program predškolskog odgoja upisuje se godišnje oko 3.700 djece s područja grada Rijeke. Prilikom upisa djece u dječje vrtiće, roditelji su dužni dostaviti svu potrebnu dokumentaciju među kojima i Uvjerenje o prebivalištu za sve članove obitelji. Naime, prednost pri upisu u Dječji vrtić Rijeka čiji smo osnivači imaju djeca s prebivalištem na području grada Rijeke, a isto dokazuju Uvjerenjem o prebivalištu. Da bi dobio traženo Uvjerenje o prebivalištu roditelji su morali isto zatražiti od Ministarstva unutarnjih poslova, Policijske uprave PGŽ-a, Rijeka te svako Uvjerenje po članu obitelji platiti u iznosu od 40,00 kn. Kako bi roditelje oslobodili ovih obveza, a zadovoljili kriterije upisa, Grad Rijeka je u suradnji s Policijskom upravom PGŽ-a Rijeka, dogovorio način dobivanja Uvjerenja o prebivalištu bez naknade. Naime, prilikom upisa djece u dječje vrtiće, ustanove dostavljaju Policijskoj upravi PGŽ-a popise upisane djece, njihovih roditelja i članova obitelji, a zatim u Policijskoj upravi u najkraćem roku provjere istinitost podataka (adrese) te se potvrde dostavljaju putem elektronske pošte dječjim vrtićima. Na taj način roditeljima korisnicima usluga dječjih vrtića uštedjeli smo vrijeme i novac.

Kontakt: Tea Mičić / 051 209 574 / tea.micic@rijeka.hr

Ostale nominirane prakse

Grad: **ROVINJ**

I ja ću se baviti sportom

Za djecu predškolskog uzrasta igra je iznimno važna. U toj dobi aktivno kretanje i igra su nezamjenjivo sredstvo za djetetov svestran razvoj. Kada proces nedovoljne tjelesne aktivnosti započne još u ranom djetinjstvu, počinje dolaziti do izražaja njegovo štetno djelovanje na čitav niz psihofizičkih sposobnosti, čije se posljedice negativno odražavaju tijekom života na cjelokupan zdravstveni status čovjeka kao što su: porast balastne mase, opadanje mišićne mase, slabije funkcioniranje krvožilnog sustava, smanjena funkcija kretanja. Program „I ja ću se baviti sportom“ je koordinirani program Saveza sportova grada Rovinja i Udruge kineziologa Rovinja usmjerena najmlađima. Primjena programa u vrtićima započela je u 2011.g, najprije kao pilot projekt sa nekoliko grupa da bi zatim obuhvatili sve predškolske ustanove. Programom je u prvoj godini njegove implementacije u rad predškolskih ustanova bilo obuhvaćeno 160 djece. Formirano je 6 grupa koje treniraju/vježbaju dva puta tjedno po sat vremena pod vodstvom stručne osobe – diplomiranog kineziologa. Bitno je napomenuti da je program besplatan za korisnike i njihove roditelje, a da su sredstva za provođenje programa osigurana u proračunu grada Rovinja – Rovigno i proračunu Saveza sportova grada Rovinja.

Kontakt: Edita Sošić Blažević / 052 805-2434 / edita.sosic.blazevic@rovinj.hr

Grad: **ZAGREB**

Djeca u prirodi

U uvjetima urbane sredine Grada Zagreba, suvremeni način života obitelji, uz sve prednosti i blagodati, obiluje i negativnim posljedicama u području zdravog odrastanja djeteta. Između ostalog, to se odnosi na nedovoljni boravak djeteta na čistom zraku, pa djeca ne mogu u potpunosti ostvariti primarnu potrebu za kretanjem i dovoljno se baviti športsko-rekreativnim aktivnostima. Program višednevnog boravka djece u prirodi inovacija je na području Hrvatske i usklađena s suvremenim poimanjem programa podrške razvoju predškolskog djeteta u uvjetima neposrednog kontakta djeteta s prirodom. Program Grada Zagreba DJECA U PRIRODI, po svom konceptu je dio redovitog programa vrtića i na njega imaju pravo sva djeca u vrtiću u godini prije polaska u školu. Osim toga jedinstven je i po tome što Grad financira 50% cijene programa za svako dijete uz mogućnost umanjenja za socijalno potrebite roditelje.

Kontakt: Bosiljka Devernay / 01 610 0495 / bosiljka.devernay@zagreb.hr

Impressum

IZDAVAČ:

Udruga gradova u Republici Hrvatskoj
Medveščak 17
10000 Zagreb
www.udruga-gradova.hr

AUTOR:

Udruga gradova u RH

UREDNICI:

Ria Bilić
Marko Ercegović

DIZAJN:

Vjeko Sumić

TISAK:

Printera

NAKLADA:

300 komada

DATUM:

Zagreb, travanj 2013.

Sadržaj ove publikacije (osim fotografija čija autorska prava zadržavaju njihovi vlasnici) može se slobodno dijeliti i remiksirati pod uvjetom da je naveden autor djela (Udruga gradova u Republici Hrvatskoj) i da se novonastalo djelo ne koristi u komercijalne svrhe, kao što je uređeno [Creative Commons](#) licencom: Imenovanje-Nekomercijalno 3.0 Hrvatska.